ausgeet, effektiv genuch Zäit als Législateur, fir deementspriechend de part et d'autre nozelégiféréieren. Mir gesinn do absolut keng Schwieregkeeten. Et ass iwwregens net fir d'éischt an der Geschicht vum Parlamentarismus, wou dat virkënnt.

Ech mengen awer, datt et wesentlech ass, datt een déi zwou Diskussioune vuneneen trennt. Firwat? Mä en éischte Grond ass emol deen, datt zum Fong vun der Palliativmedezin zumindest meng Fraktioun dat zu 100% dréit a mer dee Projet de loi wahrscheinlech à l'unanimité mat 60 Stëmme wäerten ofstëmmen.

Mir wësse jo alleguer, datt et ënnerschiddlech Meenungen oder Aschätzunge kënne ginn - an dat ass mënschlech - zum zweete Punkt. Mir wëssen och, datt mer eis alleguer d'Wuert ginn haten, op Ufuerderung vum Premierminister, datt mer do net de Fraktiounszwang solle spille loossen, datt mer sollen eng roueg Debatt féieren, an am Kader dann no enger roueger Debatt och hei eng Décisioun huelen.

Duerfir: Kommt, mir maachen dat haut! Kommt, mir spillen net hei. Et geet hei net ëm politesch Spillereien ee géint deen aneren. Et geet ëm e ganz eeschte Sujet. Kommt, mir diskutéieren dat a Rou; kommt, mir tranchéiere politesch a Rou an a Serenitéit, wéi et sech fir en Dossier wéi deen heite gehéiert!

Ech soen lech Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Den Här Fayot huet d'Wuert.

M. Ben Fayot *(LSAP)*.- Här President, ech erënnere mech, dass mer an der Conférence des Présidents iwwert den Ordre du jour vun haut de Mëtteg kee Problem haten. Mir hu kloer gesot, mir wéilten zwee Débaten: een iwwert de Projet de loi iwwert d'Soins palliatifs, wat e wichtegt Gesetz ass, wou eng grouss Majoritéit hei an der Chamber wäert derfir sinn, an duerno eng Proposition de loi iwwert den Droit de mourir dans la dignité.

Do war och keen Zweifel an der Conférence des Présidents, dass dat sollt en extraen Débat ginn, awer zesummen deeselwechten Dag, deen ee fir d'éischt an dann deen aneren. Dat war d'Absicht vun der Conférence des Présidents, fir also déi zwou Saachen noeneen ze maachen - net beieneen, mä noeneen.

Ech mengen, déi Absicht ass absolut richteg, a mir wollten hei als Fraktioun soen, dass mer deen Ordre du jour wëlle behalen an net mat enger Modifikatioun vum Ordre du jour d'accord sinn.

M. le Président.- Merci, Här Fayot. Den Här Wagner huet d'Wuert.

M. Carlo Wagner *(DP)*.- Här President, iwwert déi Offensiv vun der ADR sinn ech op där enger Säit e bësselchen iwwerrascht, op där anerer Säit awer och net. Iwwerrascht sinn ech, wann ech bedenken, dass mer an der leschter Sëtzung vun der Commission de la Santé honnertprozenteg averstane ware mat där Prozedur, déi elo effectivement och vun der Conférence des Présidents proposéiert ginn ass. Net iwwerrascht sinn ech, wann ech bedenken, dass kee Vertrieder vun der ADR an där Kommissiounssëtzung war a si dat also vläicht net konnte wëssen.

Ech mengen, et wier besser gewiescht, besonnesch bei esou engem wichtege Projet, dass een haaptsächlech och an där leschter Réunioun vertruede gewiescht wier. Mä nach eng Kéier: Mir vun der DP mengen, dass mer solle bei deem bleiwen, wat souwuel an der Commission de la Santé décidéiert wéi och vun der Conférence des Présidents zréckbehale ginn ass.

M. le Président.- Merci, Här Wagner. Den Här Wolter huet d'Wuert.

M. Michel Wolter *(CSV)*.- Här President, mir fänken déi Diskussioun hei net de Mëtteg un; et ass eng Diskussioun, déi sech elo säit Joren a säit Méint intensiv an der Chamber an och dobausse féiert.

Mir sinn eis eens ginn tëschent alle Parteien op eng Démarche, fir déi ze féieren. Mir sinn eis eens ginn. Schonn de leschten Dag oder haut a gëschter hat een ëmmer méi déi Impressioun, dass mer géife probéieren, dat Ganzt aus der Parteipolitik erauszehalen an an engem propperen Débat iwwert d'Bühn ze kréien. Mir sinn eis eens driwwer, dass mer déi zwou kontradiktoresch Meenungen am selwechten Dag géife mateneen diskutéieren. Da kommt, mir maachen dat a kucken, wat dobäi erauskënnt!

M. le Président.- Merci, Här Wolter. Den Här Jaerling huet d'Wuert.

M. Aly Jaerling *(Indépendant)*.- Merci, Här President. Wann elo d'Kommissioun ugeschwat ginn ass, esou wëll ech awer drop hiweisen, dass do keng Ofstëmmung stattfonnt huet. Dat wëll ech emol kloer hei soen.

(Interruption)

Dat ass ganz expressis gesot ginn, an den Ordre du jour ass vun der Presidentekonferenz ofgestëmmt ginn, an net vun der Kommissioun vun der Santé.

Här Wagner, Dir waart selwer derbäi, also misst Dir dat och wëssen.

Här President, am Kontext vun der heiteger Dagesuerdnung sinn ech och iwwert de Punkt 2, iwwert d'Euthanasie, zur Iwwerzeegung komm, dass d'Fro vun der Stierfhëllef eng eescht Fro ass an all Bierger hei am Land betrëfft, an dass esou eng Entscheedung iwwer Liewen an Doud menger Meenung no net eleng der Gewëssensfräiheet vu 60 Deputéierte kann iwwerlooss ginn.

All Bierger hei am Land, Lëtzebuerger an Netlëtzebuerger, missten d'Méiglechkeet kréien, fir sech doriwwer ze äusseren.

An deem Sënn, Här President, hunn ech mer och d'Méi gemaach, hei eng Motioun ze entwerfen, mat där d'Chamber d'Regierung soll opfuerderen, e Referendum ënner alle Bierger hei am Land ze organiséiere mat der klorer Fro, ob se eng Legaliséierung vun der Stierfhëllef wëllen oder net.

An deem Kontext ënnerstëtzen ech och den Antrag, fir d'Ofstëmmung iwwert de Punkt 2 vun der heiteger Dagesuerdnung ze vertagen, bis eben e Referendum stattfonnt huet an d'Resultat dovunner bekannt ass.

Ech sinn och iwwerzeegt, dass all déi Leit, déi op dat Resultat gepocht hunn, dass 80% vun de Leit hei am Land mat der Stierfhëllef d'accord sinn, jo dann net e Referendum brauchen ze fäerten an da meng Motioun hei wäerten ënnerstëtzen.

Ech soen lech Merci.

Motion

D'Volleksvertriederkummer,

sech bewosst,

- dass d'Fro vun der Legaliséierung vun der Stierfhëllef all Bierger hei am Land betrëfft;

- dass esou eng Entscheedung iwwer Liewen an Doud net eleng kann der Gewëssensfräiheet vu 60 Volleksvertrieder iwwerlooss ginn;

- dass all Bierger hei am Land muss d'Méiglechkeet kréien, fir mat doriwwer ze befannen;

fuerdert d'Regierung op,

- e Referendum ënner alle Bierger hei am Land ze organiséiere mat der klorer Fro, ob se eng Legaliséierung vun der Stierfhëllef wëllen oder net.

(s.) Aly Jaerling.

M. le Président.- Den Här Gibéryen huet d'Wuert nach eng Kéier gefrot.

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Merci, Här President. Ech wollt fir d'éischt dem Kolleeg Carlo Wagner soen, datt hien awer misst wëssen, datt d'ADR kee Member an der Kommissioun huet an duerfir och kee vun eis do war. Dat just zur Erënnerung an zur Fairness.

Une voix.- Et ka jiddfereen an eng Kommissioun goen.

(Interruption)

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Mir hu kee Member an där Kommissioun an duerfir ass et och normal, datt keen an där Kommissioun war.

Ech wéilt awer nach just, Här President, de Kolleegen aus der Presidentekonferenz soen, wann déi sech eens waren, fir déi zwee Projeten haut hei zur Diskussioun ze stellen an zur Ofstëmmung kommen ze loossen, da ginn ech awer och dovun aus, datt d'Presidentekonferenz sech Gedanke gemaach huet fir de Fall, wou déi zwee Projete géife gestëmmt ginn, wat dat u Konsequenzen a wat dat fir Suiten hätt. Da misste se eis awer zumindest soen, wann déi zwee Projete gestëmmt ginn, wat fir eng Suite, prozedural gesinn, do hannendru géif kommen.

Ech mengen, dat ass awer dat mannst, wat een, ier een esou eng Debatt an ier een esou e Vote hëlt, muss virdru wëssen: Wat geschitt dann, wann déi zwee Projete mat Jo gestëmmt ginn? Wat geschitt dann hannendrun?

M. le Président.- D'Madame Frank huet d'Wuert.

Mme Marie-Josée Frank *(CSV)*.- Merci, Här President. Dir kennt meng Astellung. Ech hu säit jehier dofir gekämpft, datt mer e gutt Palliativgesetz solle kréien, an ech fannen et net korrekt, nom Palliativgesetz een Euthanasiegesetz zum Vote ze stellen.

Ech hu bis déi lescht Woch gekämpft, fir datt mer net déi zwee Gesetzer deeselwechten Dag hei zum Vote sollte stellen, well an hirer Philosophie, an de Grondgedanken an an hirem Wiesen déi zwee Gesetzer a mengen Ae sech radikal trennen. D'Iddi, déi d'ADR elo hat, och wann ech oft mat den Iddie vun der ADR net averstane sinn, kann ech awer haut honnertprozenteg deelen.

D'Euthanasiegesetz géif e fuerchtbare Schiet op dat herrlecht Palliativgesetz werfen, wat mir haut hei stëmmen.Ech war immens frou, datt mer an der Kommissiounssitzung vun alle Fraktiounen eng unanime Zoustëmmung zum Projet de rapport vum Palliativgesetz haten.

D'Euthanasiegesetz géif eist Land an eist Vollek an eng ganz falsch Richtung féieren an d'Fro vum Doud, vun de Mëttelen an de Méiglechkeeten, den Doud bewosst erbäizeféieren, banaliséieren an am Wesentlechen den erbäigefouerten Doud legaliséieren. Dat ass et, wat d'Euthanasie vum Palliativgesetz trennt, fundamental trennt...

M. le Président.- Entschëllegt, Madame Frank, mir schwätzen de Moment iwwert den Ordre du jour an net iwwert de Fong hei vun der Problematik. Mir hunn Är Propositioun matkritt: Dir sidd d'accord mat der ADR, dass mer hei net sollen déi zwou Saachen haut mateneen ofstëmmen.

Dir entschëllegt, mä ech mengen, et wier elo un der Chamber, fir hir Décisioun ze huelen.

Mme Marie-Josée Frank *(CSV)*.- Jo, Här President, mä ech sinn awer der Meenung, datt dat, wat d'ADR d'éinescht gesot huet, keng politesch Spillerei war.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Elo hu mer d'Meenungen zur Kenntnis geholl. Mir kommen elo zum Vote. Mir hunn d'Propositioun vun der Sensibilitéit vun der ADR, fir den Ordre du jour ofzeänneren an haut net iwwert d'Proposition de loi vun der Madame Err an dem Här Huss ze diskutéieren.

Ass de Vote électronique verlaangt?

(Assentiment)

Gutt, da maache mer de Vote électronique.

Vote

Wie mat der Propositioun vum honorabelen Här Gibéryen d'accord ass, dee stëmmt mat Jo; wien net domat d'accord ass, stëmmt mat Neen.

D'Propositioun vum Här Gibéryen ass ofgelehnt mat 52 Nee-Stëmmen, bei 6 Jo-Stëmmen an 2 Abstentiounen.

Ont voté oui: Mme Marie-Josée Frank;

MM. Gast Gibéryen, Jacques-Yves Henckes (par M. Robert Mehlen), Jean-Pierre Koepp (par M. Gast Gibéryen) et Robert Mehlen;

M. Aly Jaerling.

Ont voté non: Mmes Sylvie Andrich-Duval, Nancy Arendt, M. Lucien Clement, Mmes Christine Doerner, Marie-Thérèse Gantenbein-Koullen, M. Norbert Haupert, Mme Françoise Hetto-Gaasch (par Mme Nancy Arendt), MM. Ali Kaes, Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Patrick Santer, Marcel Sauber, Jean-Paul Schaaf, Marco Schank, Marc Spautz, Mme Martine Stein-Mergen, MM. Lucien Thiel, Lucien Weiler et Michel Wolter;

MM. Marc Angel, Alex Bodry, John Castegnaro, Mme Claudia Dall'Agnol, M. Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Jean-Pierre Klein, Mme Lydia Mutsch, MM. Roger Negri, Jos Scheuer (par M. Alex Bodry), Romain Schneider, Roland Schreiner et Mme Vera Spautz;

MM. Eugène Berger, Xavier Bettel, Mme Anne Brasseur, M. Fernand Etgen, Mme Colette Flesch, MM. Charles Goerens, Paul Helminger, Alexandre Krieps, Claude Meisch et Carlo Wagner;

MM. Claude Adam, François Bausch, Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter.

Se sont abstenus: MM. Marcel Glesener et Fred Sunnen.

Domadder bleift den Ordre du jour esou, wéi e proposéiert ginn ass.

(Interruption)

Här Fayot, ech mengen, mir zwee sinn eis eens.

Ech wollt der Chamber matdeelen, dass den Här Ausseminister Jean Asselborn d'Demande un d'Chamber geriicht huet, fir muer de Mëtteg eng Deklaratioun hei ze maachen iwwert d'Onofhängegkeet vum Kosovo. Mir maachen dat selbstverständlech.

Mir maachen dat am Ufank vun der Sitzung an d'Groupes politiques hunn och d'Geleeënheet, grad ewéi d'Sensibilitéiten, fir no der Deklaratioun vum Här Ausseminister dorobber ze äntwerten.

Mir hu schonn e puermol iwwert déi Fro diskutéiert. Ech menge mir kéinten eis eens maachen, dass d'Gruppen an d'Sensibilitéite fënnef Minutten hätten, fir dorobber ze äntwerten.

Ech froen dann nach eng Kéier d'Chamber, ob se mat deem Ordre du jour d'accord ass, esou wéi d'Presidentekonferenz e proposéiert huet?

(Assentiment)

Ech gesinn, dat ass de Fall.

Da komme mer elo zur Diskussioun vum Projet de loi 5584 iwwert d'Palliativmedezin. Et si bis elo ageschriwwen: den Här Meyers, den Här Wagner, den Här Bodry, den Här Huss, den Här Gibéryen an d'Madame Frank.

D'Wuert huet elo d'Rapportrice vun dësem Projet de loi, déi honorabel Madame Lydia Mutsch. Madame Mutsch, Dir hutt d'Wuert.

Den Här Jaerling ass och ageschriwwen.

3. 5584 - Projet de loi relatif aux soins palliatifs, à la directive anticipée et à l'accompagnement en fin de vie et modifiant:

1. le Code des assurances sociales;

2. la loi modifiée du 16 avril 1979 fixant le statut général des fonctionnaires de l'État;

3. la loi modifiée du 24 décembre 1985 fixant le statut général des fonctionnaires communaux;

4. le Code du Travail

Rapport de la Commission de la Santé et de la Sécurité sociale

Mme Lydia Mutsch *(LSAP), rapportrice*.- Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, zënter 1998, deem Joer, wou duerch d'Gesetz iwwert d'Établissements hospitaliers d'Palliativmedezin formell zu Lëtzebuerg erméiglecht gouf, huet sech villes um politesche Plang gedoen. Zweemol, 1999 an 2003, gouf et an der Chamber en Débat d'orientation zum Thema Palliativbehandlung, Euthanasie an Acharnement thérapeutique.

Op déi zwee Débaten hin hu mer Resolutioune gestëmmt, déi ënner anerem virgesinn hunn, e Liewenstestament anzeféieren, wou jiddferee ka festhalen, ënner wat fir Konditiounen hien am Fall vun enger onheelbarer Krankheet wëllt behandelt ginn.

Och gouf an dëse Resolutioune festgehalen, dass d'Offer vun der Palliativbehandlung generell misst ausgedehnt ginn. Dobäi muss ee wëssen, dass dës Behandlung zwar scho vun 1994 u bei eis praktizéiert gëtt - dunn ass nämlech am Escher Spidol, dem heitege CHEM, déi éischt Palliativstatioun entstanen -, allerdéngs gëtt et bis haut keen explizite gesetzleche Kader an domat och keng prezis Regelung, wat erlaabt ass a wat net.

Fir et anescht auszedrécken: D'Palliativmedezin huet sech déi lescht Joren hei zu Lëtzebuerg praktesch an enger Grozon beweegt an d'Législatioun ass vun der gesellschaftlecher a medezinescher Situatioun um Terrain carrément iwwerholl ginn.

Am Rand sief och bemierkt, dass d'Aféiere vun der aktiver Stierfhëllef, och Euthanasie genannt, zweemol ganz knapps - 1999 op véier Stëmmen an 2003 op eng Stëmm - an enger Resolutioun ofgelehnt ginn ass.

An der Belsch an an Holland ass entretemps d'Euthanasie 2002 respektiv 2001 dépénaliséiert ginn an déi éischt Evaluatioune leien haut och vir.

Am Februar 2002 ass och bei eis eng Proposition de loi „pour le droit de mourir en dignité" - iwwert d'Euthanasie also - an der Chamber déposéiert ginn. Dat ass elo dee Gesetzesvirschlag, dee mir haut am Uschloss un de virleiende Gesetzesprojet diskutéieren an ofstëmmen.

Här President, wat ass Palliativmedezin a wat ass se net? Wat ëmfaasst d'Palliativbehandlung a wéi wäit däerf se goen? Wat sinn d'Rechter vum Patient a wou huet de perséinleche Wëlle seng Limiten? Wéi eng Garantien huet een, dass een an enger auswegloser Situatioun net onnéideg leide muss a wéi ginn d'Dokteren ëm mat deene Situatiounen?

Dës an aner Froe ronderëm d'Liewensenn vun engem Mënsch gi vill an och kontrovers an der Öffentlechkeet hei am Land diskutéiert an d'Aarbechten an der zoustänneger Santéskommissioun sinn e Spigelbild vun dësen Diskussiounen a Reflexiounen.

Et ass och dës Kommissioun, déi sech an hirer grousser Majoritéit mat dofir agesat huet, dass souwuel de Gesetzesprojet iwwer Palliativbetreiung wéi och d'Gesetzespropositioun iwwer aktiv Stierfhëllef an enger gemeinsamer Chamberssëtzung thematiséiert an ofgestëmmt kënne ginn. A mengen Aen net an enger sech entgéintgesatener, sech widderspriechender Logik, mä als zwou Facettë vun enger komplexer Froestellung, déi eis alleguerten ugeet.

Well d'Gesondheetsorganisatioun schwätzt am Zesummenhang mat der Palliativmedezin vun enger aktiver, ganzheetlecher Behandlung vu Patiente mat enger viruschreidender, wäit avancéierter Erkrankung, mat enger begrenzter Liewenserwaardung, déi net méi op eng heelend Behandlung usprécht. An dësem Fall sollen d'Behandlung vun der Péng, d'Wënsch an d'Befanne vum Patient am Mëttelpunkt stoen an net d'Verlängerung vun der Iwwerliewenszäit ëm all Präis.

De Soulagement vum Leiden an d'Ënnerstëtzung vum Patient hu scho ganz fréi zu den Haaptaufgabe vun engem Dokter gehéiert, déi e franséischt Spréchwuert aus dem 16. Jorhonnert zesummefaasst: «Guérir - quelquefois, soulager - souvent, consoler - toujours.»

Mat der Entwécklung vun der moderner Medezin ass dës Grondastellung zum Deel relativéiert ginn, andeem oft medezinesch Mesuren och dann nach ugebueden an applizéiert goufen, wa keng Aussiicht op Heelung oder Verbesserung vum Krankheetszoustand méi bestanen huet. Oft waren d'Patienten och ganz eleng mat hirer Péng a mat hirer Angscht virum Doud.

Virun dësem Hannergrond gouf 1967 - also viru méi wéi 40 Joer - zu London de St. Christopher's Hospiz op Initiativ vun der Cicely Saunders gegrënnt, d'Käimzell vun der moderner Palliativmedezin.

1983 ass déi éischt däitsch Palliativstatioun an der Kölner Universitéitsklinik entstanen an 1986 zu Paräis am Ancien Hôpital universitaire, dem heitegen Institut Mutualiste Montsouris.

Am Abrëll 1994 gouf, wéi gesot, déi éischt Palliativstatioun bei eis am Land am Escher Spidol, dem heitege CHEM, gegrënnt an haut sinn et sechs Statiounen am Land, mat am Duerchschnëtt zéng Better pro Unitéit, déi fonctionnéieren.

Zënter 1990 hunn iwwer 600 Infirmieren, Infirmièren an aner Fleegeberuffer an iwwer 100 Doktere Formatioune gemaach a Coursë beluecht, déi vun Omega 90 respektiv der AMMD an aneren Acteuren duerchgefouert goufen an de Beräicher vun de Soinen, vun der psychosozialer Kompetenz, der Teamaarbecht an och an der konkreter Stierfbegleedung.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, Palliativmedezin ass keng Stierfmedezin a palliativ Betreiung ass keng aktiv Stierfhëllef.

Vill Konflikter an Diskussiounen erstinn awer grad doduerch, dass fir vill Leit et e moraleschen Ënnerscheed gëtt tëschent erlaabter, indirekter Stierfhëllef - doduerch, dass mat dësem Gesetz en Dokter mam Accord vum Patient beispillsweis e Medikament dierf ginn, dat wuel dem Patient seng Souffrancë soulagéiert, mä awer als Niweneffekt kéint hunn, fir méi e schnellen Doud zur Folleg ze hunn - an enger aktiver Stierfhëllef, wéi d'Proposition de loi se erméigleche wëllt.

Dës aktiv Stierfhëllef ass déi vun engem Mënsch bewosst gewollten Ënnerstëtzung duerch eng aner Persoun bei der Erbäiféierung vum eegenen Doud, eng Verfügung, déi am virleiende Gesetz iwwert d'Soins palliatifs net virgesinn ass. Dat muss een hei och nach eng Kéier ganz däitlech betounen.

Ech wëll awer op dëser Plaz och nach eng Kéier ganz ausdrécklech soen, dass fir mech perséinlech, och wann ech selwer der Proposition de loi wäert zoustëmmen, d'Oflehne vun dëser Méiglechkeet net den zwéngende Bewäis vun enger konservativer Grondastellung ass, och wann een ëmmer erëm soll rappeléieren, dass och bei der aktiver Stierfhëllef keen a sengem Grondrecht gehënnert ass, selwer gegebenenfalls net dorobber zréckzegräifen.

Här President, wéi war d'Entwécklung um legislative Plang dann elo bis haut?

En éischte Gesetzesprojet war am Februar 2004 vum deemolege Gesondheetsminister, dem Carlo Wagner, déposéiert ginn. Allerdéngs huet de Statsrot a sengem Avis gemengt, et misst ee fir esou eng delikat Matière e seriöen Débat à tête reposée féieren - wat bekanntlech a Virwahlzäite méi schwéier fir eis all ass - a schrëttweis virgoen.

Vu dass e puer Méint duerno Wahle waren, ass de Projet de loi net méi traitéiert ginn, ier e spéider vum heitege Gesondheetsminister iwwerschafft an de 7. Juni 2006 déposéiert ginn ass; dee Projet, iwwert dee mer elo haut schwätzen an och ofstëmmen.

À propos Wahlen. En neie Moment gouf et 2004 nach während de Verhandlungen zu deem neie Regierungsprogramm. Grad zu där Zäit huet a Frankräich d'„Affaire Vincent Humbert" héich Welle geschloen - d'Schicksal vun deem Jong, dee vum Hals u querschnittgelähmt war an deen, op säin eegene Wëllen hin, vu senger Mamm gehollef kritt huet fir ze stierwen.

Doropshi gouf bei eisen Noperen déi sougenannten „Loi Léonetti", d'Gesetz vum 22. Abrëll 2005 iwwert den „droit des malades et à la fin de vie" gestëmmt. Dat hat natierlech en Afloss op eis Meenungsbildung hei zu Lëtzebuerg, och an deem Sënn, dass haut allgemeng akzeptéiert ass, dass staark Medikamenter géint d'Péng kënne verofreecht ginn, déi als - ënner Guillemeten - „Niewewierkung" liewensverkierzend kënne si respektiv den Doud vum Patient kënnen erbäiféieren.

Ech wëll domacht méi prezis op dat neit Soins-palliatifs-Gesetz agoen. E Gesetz, wat menger Meenung no - an ech sinn net eleng - net nëmmen een enorm wichtegt Gesetz ass, mä och e ganz gutt Gesetz ginn ass. An der Kommissioun gouf och gutt Aarbecht geleescht. Ech wëll duerfir alle Memberen e grousse Merci soen, och de Membere vun der Educatiounskommissioun, mat deene mer zum Deel zesummegeschafft hunn.

E grousse Merci an och mäi Respekt fir déi disziplinéiert a korrekt Aart a Weis, fir mat esou engem schwieregen, oft mat ganz villen Emotioune verbonnenen Thema ëmzegoen an zu Konklusiounen ze kommen; well mir si jo zu Konklusioune komm. Wuel waren d'Meenungen heiansdo gespléckt. Dat ass normal. Wuel huet dat derzou gefouert, dass laang a breet oft kontrovers argumentéiert gouf an och oft mat Argumenter, wou et kee Richteg a kee Falsch gëtt a wou eng Iwwerzeegung esou respektabel ass, wéi déi aner. Et ass mat dëser konstruktiver Grondastellung an och mam Support vum Minister a senge Mataarbechter, wou eng ganz Rei vu wichtegen Amendementer zum Projet konnten ausgeschafft ginn.

E grousse Merci geet och un all déi betraffen Acteuren an Associatiounen, déi eis op dem Hearing, dee mer den 1. Mäerz 2007 als Kommissioun organiséiert hunn, wäertvoll Iwwerleeungen an Informatioune vum Terrain mat op de Wee konnte ginn, an dat zum Deel och nach an eegene schrëftlechen Avisen.

D'Palliativbehandlung, wéi se am Gesetzesprojet virgesinn ass, besteet deemno aus enger aktiver, kontinuéierlecher a koordinéierter Behandlung vun der physescher a psychescher Péng vun enger Persoun, déi um Enn vun hirem Liewen ukomm ass, mat enger multidisziplinärer Equipe, déi dës lescht Liewensphas begleede soll. Den Traitement kann entweder an engem Spidol, an engem Heem oder doheem stattfannen. Dee Choix muss garantéiert sinn, och wann d'Spideeler an der Regel besser équipéiert sinn, an déi méiglech Kollaboratioun mam Spidol soll assuréiert bleiwen.

Wéi schonns ugesprach, gesäit d'Gesetz ausdrécklech vir, e Mënsch en phase terminale esou ze behandelen, dass och a Kaf geholl gëtt, dass opgrond vun där Behandlung d'Liewe ka verkierzt ginn. An deem Fall muss den Dokter de Patient informéieren an imperativ och seng Zoustëmmung kréien. D'Recht op den Zougang zu enger Palliativbehandlung huet all Persoun, déi an engem avancéierten oder Endstadium vun enger schlëmmer oder onheelbarer Krankheet ass.

D'Palliativmedezinsformatioun fir d'Dokteren an d'Personal huet vill Froen opgeworf, déi nach net alleguerte geléist sinn. Well Lëtzebuerg keng komplett Universitéitsformatioun fir Dokteren huet, an et schwiereg ass, fir op de Contenu vun deene Formatiounen am Ausland Afloss ze huelen, gesäit d'Gesetz vir, dass de Stat sech prioritär ëm komplementar Formatiounen um nationalen Niveau këmmere soll.

Et sief heizou kuerz gesot, dass d'Dispositioun zur Formatioun vun enger formeller Oppositioun vum Statsrot gekennzeechent war, där d'Kommissioun Rechnung gedroen huet. Esou si souwuel d'Objektiver an d'Konditioune wéi och d'Modalitéite vum Règlement grand-ducal iwwert d'Formatioun ausdrécklech opgelëscht ginn, déi d'Organisatioun vun de medezinesche Formatiounen am Beräich vun der Palliativmedezin fir Dokteren an aner Beruffer aus dem Gesondheetsberäich betreffen. Dat ass och gutt esou.

Souwisou ass et d'Meenung vun der ganzer Kommissioun gewiescht, dass weder d'Palliativmedezin nach d'Palliativbehandlung ouni obligatoresch Formatioun kënnen a solle fonctionnéieren. Hei muss eis Regierung do, wou se kann, intervenéieren, fir op europäeschem Plang ze erreechen, dass eng Ausbildung an der Palliativmedezin fir all Medeziner an alle Gesondheetsberuffer zum Package an enger Medezin gehéiere muss an eigentlech obligatoresch misst an d'Ausbildung integréiert ginn.

Et sief och gesot, dass d'Käschte vun der Palliativbehandlung bei eis am Land vun der Krankekeess respektiv deelweis vun der Fleegeversécherung iwwerholl ginn.

Eng aner Neierung ass, dass d'Gesetz d'Doktere viru pénalen an zivile Poursuitë schützt, fir de Fall, wou si therapeutesch Mëttelen net uwende wëllen, déi zwar d'Liewe verlängere kéinten, d'Liewensqualitéit an d'Liewensperspektiven awer net verbessere géifen.

Vill diskutéiert gouf an der Kommissioun och de Prinzip vun der Directive anticipée, déi schonn 1999 an 2003 an enger Resolutioun gefuerdert gi war. An dësem sougenannte Liewenstestament ka jiddferee souwuel d'Konditiounen an d'Limitë wéi och d'Ënnerbriechung vun enger Behandlung preziséiere fir de Fall, wou dës Persoun un enger onheelbarer Krankheet géif leiden a gegebenenfalls hire Wëllen net méi zum Ausdrock kéint bréngen. An deem Fall soll den Dokter alles drusetzen, fir dem Wëlle vum Patient Rechnung ze droen, woubäi hien op eng Vertrauenspersoun, déi vum Patient am Liewenstestament ernimmt gëtt, zréckgräife kann a muss.

Net zréckbehale vun der Kommissioun goufen d'Detailer iwwer eng eventuell Organspend oder den Oflaf vun der Bestattungszeremonie an der Directive anticipée, wéi et de Statsrot virgeschloen hat. Obwuel jiddfereen natierlech fräi ass, an d'Directive anticipée ze schreiwen, wat hie wëllt, sinn dës zwou Ajouten net maassgeblech an deem Kontext, well d'Liewenstestament sech op dat Essenziellt bezéie soll.

Ze betounen ass doriwwer eraus, dass d'Kommissioun zréckbehalen huet, dass eng Directive anticipée net zentral enregistréiert muss ginn; wat eng vun de Verfügungen ass, déi net mat der Proposition de loi iwwert déi aktiv Stierfhëllef iwwereneestëmmen. Deemno misst et ëmgeännert ginn - dat ass evident - am Fall vun engem positive Vote vu béide Gesetzer haut. Dat wësse mer jo eigentlech alleguer an doriwwer hu mer och geschwat an der Kommissioun.

D'Liewenstestament soll an enger éischter Hisiicht als eng Privatsaach ugesi ginn an den Doud vun engem Mënsch soll net op engem administrative Plang, mam Risiko vun ze ville Formalitéiten, institutionaliséiert ginn. Sollt et awer an der Zukunft zu Komplikatiounen an der Praxis féieren oder sollt d'Bilanzéierung zu anere Konklusioune féieren, esou gesäit d'Gesetz e Règlement grand-ducal vir, dat d'Zentralisatioun vum Liewenstestament kéint aféieren. Dat wier och déi richteg Formule.

Och d'Roll vum Dokter bei der Ausféierung vum Liewenstestament war net onëmstridden. Éischtens ass sech d'Fro gestallt ginn, wéi grouss den Handlungsspillraum vum Dokter soll sinn. Soll hien absolut an onageschränkt dem Wëlle vum Patient follege missen? Oder soll hie gegebenenfalls Aspekter a Froen opwerfe kënnen, wann hien déi medezinesch Situatioun anescht aschätzt, wéi de Patient oder wéi den direkten Entourage vum Patient, dee jo och an der Praxis mat wëllt schwätzen?

D'Kommissioun ass schlussendlech zur Usiicht komm, dass den Dokter déi reell Intentioune vum Auteur vun der Direktiv op jidde Fall kenne muss, an domat och ausweise muss, awéiwäit d'Instruktiounen an der Direktiv mat der gewollter Situatioun vum Patient iwwereneestëmmen.

Ganz sécher keng einfach Situatioun, weder fir déi betraffen Dokteren, déi sech an de Patient eraversetze mussen, nach fir de Patient selwer a fir seng Famill, déi grad an dëser Situatioun all Hëllef brauchen, déi si nëmme kënne kréien.

Dobäi stellt sech och d'Fro: Wat geschitt, wann den Dokter sech aus eegenen Iwwerzeegungen oder opgrond vu Gewëssenskonflikter net méi weider ëm de Patient kann oder wëllt këmmeren?

Hei wëll ech als Rapporteur nach eemol - an ech hunn dat an der Kommissioun oft gemaach - betounen, dass mir am Kontext vun dësem Gesetzesprojet vun enger Stierfbegleedung, an net vun enger aktiver Stierfhëllef schwätzen!

Souwuel bei der Stierfbegleedung wéi och bei der aktiver Stierfhëllef ass virgesinn, dass en Dokter net forcéiert ass, dem Patient sengem Wonsch nozegoen, och wa grad dësem Aspekt bei der Proposition de loi nach eng vill méi grouss Bedeitung zoukënnt.

Fir de Fall, wou den Dokter aus eegener Iwwerzeegung eraus sech net méi wëllt ëm de Patient en phase terminale këmmeren, huet hien am ursprünglechen Text innerhalb vu 24 Stonne misse mat Hëllef vun der Vertrauenspersoun oder der Famill e Confrère sichen.

Ze bedenken ass, dass den Transfert vun engem Patient an esou enger Situatioun mat ville Risiken an och Obligatioune verbonne wier an et eigentlech falsch wier, déi eenzeg an eleng op dem Dokter senge Schëlleren ze beloossen. An dësem Sënn ass d'Kommissioun och dem Statsrot entgéintkomm, dee proposéiert huet, dass d'Famill oder den direkten Entourage fir en Transfert vun engem Patient zoustänneg ass, an Zesummenaarbecht mam Dokter. An dat ass och eng richteg Formule, déi fonnt ginn ass.

An dësem Kontext ass déi rezent Etüd interessant, déi d'AMMD bei hiren eegenen affiliéierten Doktere gemaach huet an déi e Spigelbild vun deem Gewëssenskonflikt ass, dee si an hirem Beruff bestëmmt oft begleet.

Et sief och nach erwähnt, dass dat neit Gesetz e Congé aféiert, de Congé spécial pour l'accompagnement d'une personne en fin de vie. Wéi den Numm et scho seet, erlaabt dëse Congé enger Persoun, fënnef Deeg pro cas a Joer op e Certificat médical hi fräizefroen, fir sech ëm e Stierwenden ze këmmeren, meeschtens am direkte familiären Entourage, an dësen a senge leschte Momenter ze begleeden. Dëse Congé gëtt vun der Krankekeess en charge geholl, dat heescht, et ass keen onbezuelte Congé d'accompagnement, wéi dat nach an engem separate Gesetzesprojet vun 2003 virgesi war.

Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, ech kommen dann zum Schluss. Wa mer dëst Gesetz iwwert d'Palliativmedezin am Detail betruechten, da kënne mir ouni Zweifel an ouni Aschränkunge behaapten, dass mir e ganz gudden a klore Kader geschaf hunn, fir d'Palliativbehandlung ze regelen an an der Zukunft weider auszebauen.

Eens si mer eis all, dass dëst Gesetz virrangeg am Patient sengem Intérêt ass an duerfir en noutwendegen an iwwerfällege Schrëtt ass. Geneesou wichteg ass et, fir sech mat därselwechter Convictioun anzesetzen, fir op Basis vun dësem Projet d'Palliativbehandlung kontinuéierlech ze verbesseren an no de Besoinë vun de Patienten ze adaptéieren an der Zukunft.

Et ass der Gesondheetskommissioun gelongen, eng gesond Balance ze fannen, fir souwuel de Patienten hire Besoinen um Enn vun hirem Liewe Rechnung ze droe wéi och den Dokteren deen néidege Respekt ent-

géintzebréngen an dem Fleegepersonal, wa si hiert Bescht maachen, fir hiren Iwwerzeegungen och gerecht ze ginn.

Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, ech wënschen eis eng konstruktiv a korrekt Debatt, souwuel iwwert de Projet de loi iwwert d'Soins palliatifs wéi och um Uschloss dozou iwwert d'aktiv Stierfhëllef.

Ech soe Merci fir d'Nolauschteren.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Madame Rapportrice. Als éischten ageschriwwenen a mandatéierte Spriecher vun der CSV schwätzt elo den Här Paul-Henri Meyers.

Discussion générale

M. Paul-Henri Meyers *(CSV)*.- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, erlaabt mer fir d'éischt, dass ech am Ufank vu menger Interventioun der Madame Rapportrice villmools Merci soe fir hire schréftlechen a mëndleche Rapport, awer och besonnesch fir déi Aart a Weis, mat där se d'Débaten an der Kommissioun geféiert huet. Si huet de Projet duerchdiskutéiert mat de Membere vun der Kommissioun. Jiddferee konnt zu Wuert kommen. Et ass op eng digne Aart a Weis, esou wéi et och an enger Demokratie noutwendeg ass, iwwert de Projet de loi iwwert d'Palliativmedezin diskutéiert ginn. Duerfir nach eemol villmools Merci!

D'Chamber soll haut duerch gesetzlech Bestëmmunge Problemer enger Léisung entgéintféieren, déi am direkten Zesummenhang sti mat dem Liewensenn a mat dem Doud. Si soll gesetzlech Norme festleeën, fir besonnesch deene Mënschen entgéintzekommen, déi um Enn vun hirem Liewen ukomm sinn.

D'Liewensenn an den Doud si villsäiteg an ënnerschiddlech vu Mënsch zu Mënsch. Kënnen dofir gesetzlech Bestëmmungen deene villen eenzelne Fäll genügend Rechnung droen?

Kann ee Gesetz eng Äntwert ginn op déi vill Froen, op d'Angscht, op d'Leed an d'Schmäerzen, d'Verzweiflung an - loosst mech et soen - och oft oder heiansdo op d'Verlaangen, fir engem Liewe vun entsetzlecher Péng en Enn ze maachen?

Wéi wäit kann, soll an däerf de Gesetzgeber goe bei der Schafung vun engem juristesche Kader, deen dem Kranke méi Rechter gëtt an zugläich och den Dokteren an anerem medezinesche Personal fest Unhaltspunkte setzt am Ëmgang mat deem kranke Mënsch?

Bei der Virbereedung op dee virleienden Text hu sech vill Froe gestallt. D'Virbereedung huet hir Zäit gebraucht. D'Chamber an d'Regierung hunn an där heiter Matière net iwwerstierzt gehandelt.

D'Chamber selwer huet schonn den 21. November 1996 een Débat geféiert iwwert déi medezinesch Begleedung um Liewensenn. Deen Débat huet zu der Schafung vun der Commission spéciale «Éthique» geféiert, déi hir Aarbechten an engem Rapport vum 2. Februar 1999 festgehalen huet.

No der Diskussioun an der Plénière vum 16. März 1999 an der Chamber sinn niewent enger Resolutioun iwwer en Testament de vie an den „accompagnement en fin de vie" dräi Motioune festgehale ginn:

An enger éischter Motioun huet d'Chamber d'Regierung invitéiert, engersäits d'Palliativsoinen zu engem feste Bestanddeel ze maache vu qualitativ héichwäertege Servicer fir de schwéier kranke Patient a seng Familljen, an op där anerer Säit d'Formatioun vun den Dokteren an dem Fleegepersonal am Palliativberäich weiderzedreiwen.

An der zweeter Motioun gëtt d'Regierung gebieden, déi méiglech pénal Sanktioune géint den Dokter auszeschléissen, wann hien am Fall vun engem onheelbar kranke Mënsch mat dem medezineschen Traitement um Enn vum Liewen ophält.

An enger drëtter Motioun gëtt d'Regierung gebieden, national Programmer fir Palliativsoinen an d'Wee ze leeden.

Véier Joer méi spéit, den 19. Februar 2004, huet d'Regierung an der Chamber e Projet de loi deponéiert iwwert d'Palliativsoinen an iwwert den „accompagnement en fin de vie".

No deem zimlech kriteschen Avis vum Statsrot vum 4. Mee 2004 war d'Chamber der Meenung, de Projet de loi sollt iwwerschafft ginn, wat dozou gefouert huet, dass déi nei Regierung de 7. Juni 2006 de Projet de loi N°5584 deponéiert huet, deen d'Chamber haut diskutéiert.

Ech wollt déi puer Etappe vun dem Werdegang vun dem Projet de loi iwwert d'Palliativsoinen an Erënnerung ruffen, fir ze weisen, dass d'Regierung duerch dëse Projet den Iwwerleeungen an den Oploe vun der Chamber nokomm ass.

D'Madame Rapportrice huet de Projet a senge ville Facetten duergeluecht. Ech wollt duerfir den Text kuerz analyséieren am Hibléck op d'Rechter vun deem Kranken, well dee Kranken am Mëttelpunkt steet.

D'Suerg ëm de schwéier kranke Mënsch, deen um Enn vu sengem Liewen ukomm ass, steet am Mëttelpunkt vun dem Projet de loi.

Déi eenzel Moossnamen hu sech och zum Deel erginn aus de prakteschen Erfahrunge vun deene leschten zéng Joer.

Esou hu mer zum Beispill schonn am Gesetz vum 28. August 1998 den Artikel 37, dee virgesäit, dass all Patient am Spidol Zougang zu de Palliativsoinë misst hunn.

No der Aféierung vun der Fleegeversécherung hu verschidde Réseauen, op der Basis vu Konventioune mat dem Familljeministère, ugefaang, de Kranken doheem déi néideg Palliativsoinen ze ginn.

Dat neit Gesetz erlaabt, déi bis elo geleeschte Soinen auszebauen a qualitativ am Intérêt vun dem Kranken ze verbesseren.

Wat sinn déi Haaptmoossnamen am Intérêt vun deem Kranken am neie Gesetz?

Ech géif se an néng Punkten ernimmen:

1. All Kranken, deen d'Bedéngunge vum Gesetz erfëllt, huet Zougang zu de Palliativsoinen.

De Regierungstext hat virgesinn, de Kranken hätt e Recht op Palliativsoinen. De Statsrot huet drop higewisen, dass de Projet als Zil huet, fir spezifesch Strukturen an Instrumenter ze schafen, fir Palliativsoinen unzebidden. De Projet schaaft an där Hisiicht keen neit Recht. D'Gesetz erméiglecht, dass Palliativsoinen an Zukunft vun der sozialer Sécherheet gedroe kënne ginn.

Wann den Text virgesäit, dass een onheelbar Kranken Zougang zu de Palliativsoinen huet, da bedeit dat, dass d'Soinë mussen ugebuede ginn. Et muss dofir Suerg gedroe ginn, dass an de Klinike genuch Palliativbetter zur Verfügung stinn an dass och d'Réseauen, déi Fleeg doheem organiséieren, dat erfuerderlecht a forméiert Personal kënnen astellen, fir déi Palliativsoinen doheem unzebidden.

2. D'Palliativsoinë ginn assuréiert an der Klinik oder doheem bei dem Kranken. Et kann een dovun ausgoen, dass de Kranken a seng Famill an aller Fräiheet kënnen entscheeden, ob se an d'Klinik wëlle goen oder doheem wëlle bleiwen.

D'Kliniken an déi Organismen, déi d'Palliativsoinen doheem ubidden, musse selbstverständlech, esou wéi d'Gesetz dat virgesäit, ganz enk zesummeschaffen. Déi Zesummenaarbecht ass haut schonns ganz wäit gefächert a si ass geregelt duerch Konventiounen, déi tëschent de Réseauen aus dem Fleegeberäich an de Kliniken ofgeschloss gi sinn.

De Kranke muss d'Méiglechkeet hunn, aus der Klinik heemzegoen a vun doheem erëm an der Klinik opgeholl kënnen ze ginn, wann et noutwendeg ass, mat der Garantie vu gläichwäertegen, qualitativ héichwäertege Soinen.

3. D'Palliativsoinë mussen allen Usprréch, alle Besoinë vun deene kranke Mënsche Rechnung droen, ouni Ënnerscheed, ob se psychescher, physescher oder spirituelle Natur sinn. D'Soinë musse praktizéiert gi vun enger Équipe pluridisciplinaire, déi zesummegesat ass aus Dokteren, Fleegepersonal, Psychologen an och aner Experten.

4. Zu de Palliativsoinë gehéiert den Traitement vun der Péng a vun de Schmäerzen. D'Gesetz ernimmt ausdrécklech déi psychesch Leiden, wou dem Kranke muss gehollef ginn.

De physesche Schmäerz kann nach erofgesat oder erliichtert ginn. De Patient brauch awer och eng psychesch Stäip. Soulaang hien uspriechbar ass, brauch hien Zousproch. Hie muss iwwer säin Zoustand mat anere kënne schwätzen. Hie brauch Matmënschen, besonnesch aus der Famill, déi him an där schwéierer Situatioun bäistinn.

Hie muss spieren, dass hien a sengem Leed an a senger Péng net eleng gelooss gëtt. Eng besonnesch Verflichtung bei der Erliichterung vun der Péng kënnt dem Dokter zou.

Den Artikel 3 seet, dass den Dokter déi physesch a psychesch Péng vun dem Kranken op eng wierksam Aart a Weis muss erliichteren.

Déi ugewannte Mëttelen, fir d'Péng ze erliichteren, kënnen eventuell als Nieweneffekt hunn, dass de Kranke méi séier stierft. Wann den Dokter dat weess, muss hien de Kranken doriwwer informéieren a seng Awëllegung froen.

5. Bei dem Kranken, deen net méi geheelt ka ginn, deen nëmmen duerch technesch Instrumenter an duerch eng inappropriéiert medezinesch Behandlung um Liewe gehale gëtt, ouni dass no medezineschen Erkenntnisser eng Hoffnung op eng Verbesserung vu sengem Zoustand besteet, kann den Dokter mat der medezinescher Behandlung ophalen oder se ënnerbriechen.

Den Text vum Artikel 2, deen déi Moossnam virgesäit, schléisst fir den Dokter all pénal Strof oder eng zivil Aktioun op Schuedenersatz aus.

Wann ee bei enger éischter Lecture vun deem Text kéint mengen, déi Bestëmmung wier haaptsächlech geduecht, fir dass den Dokter stroffräi bleift, sou muss een awer bei enger geneeër Analys feststellen, dass déi Bestëmmung och op de Kranken zoutréfft. Well gewosst ass, dass d'Medezin an deene leschte Jorzéngten immens Fortschrëtter gemaach huet, déi et erlaben, d'Liewen och ouni Aussiicht op eng Heelung ze verlängeren, hu munech Mënschen d'Angscht fir ënner onmënschlechen Ëmstänn um Liewen erhalen ze ginn.

De Kranken, deem säi Liewen zu Enn geet, huet d'Recht op eng Aart a Weis ze stierwen, déi senge Virstellungen a senger Würd vu senger Persoun entsprécht.

De Refus vun engem inappropriéierten oder disproportionéierte medezineschen Traitement däerf awer net dozou féieren, dass dem Kranke seng Besoinen net géife respektéiert ginn. Déi Besoinë sinn an der Fleegeversécherung als „actes essentiels de la vie" qualifizéiert: dem Kierper déi néideg Nahrung a besonnesch déi erfuerderlech Flëssegkeet ze ginn an de Kranken och déijéineg Soinen zoukommen ze loossen, fir nëmmen déi puer ze nennen.

6. Souwuel bei der Ënnerbriechung vun dem medezineschen Traitement vun enger onheelbar kranker Persoun wéi och bei der Schmäerzbehandlung, déi den Doud ka beschleunegen, muss dee Kranken informéiert ginn, esou wäit dat méiglech ass, an e muss zu där Entscheedung säin Averständnis ginn.

Kann de Kranken net méi oder ass de Kranken net méi an der Lag, säi Wëllen ze äusseren, muss den Dokter sech un eng Vertrauenspersoun vum Kranken oder un all aner Persoune wenden, déi de Wëlle vun dem Kranke kennen.

7. Eng wichteg Neierung an dësem Gesetz ass déi sougenannt „directive anticipée", vun där scho laang geschwat gëtt, déi dobaussen och bei de Leit als „Patientenverfügung" oder als „testament de vie" bekannt ass.

D'Directive anticipée gëtt all Mënsch d'Méiglechkeet, schréftlech festzeleeën, wéi hien um Enn vu sengem Liewe medezinesch behandelt wëllt ginn, besonnesch am Zesummenhang mat der Schmäerzbehandlung an dem Ofbrieche vun dem medezineschen Traitement.

Den Dokter, deen de Kranke behandelt, muss dem Wëlle vun dem Kranke Rechnung droen, esou wéi deen en an der Directive anticipée festgehalen huet. Wann d'Entscheedung, déi ze huelen ass, vun dem behandelnden Dokter net kann duerchgeféiert ginn, well se onvereenbar wär mat sengen etheschen Opfaassungen, da muss dee behandelnden Dokter de Kranken un en aneren Dokter iwwerweisen, dee bereet ass, de Wëlle vun deem Kranken ze respektéieren.

8. Eng wichteg Roll bei de palliative Soinë kann d'Famill erfëllen. Fir de Kranke sinn déi Leit, déi him am Liewe ganz no waren, déi hie gär haten, eng wichteg Stäip. Duerch hir Presenz, duerch hir Hëllef, duerch hir lescht Zäertlechkeete beweise si, dass si zu him stinn. De Kranke wëllt oft net eleng gelooss ginn, hie wëllt oft net eleng stierwen. Wann dat awer de Fall wär, dass hien eleng wéilt gelooss ginn, misst een och dee Wëlle respektéieren, wat awer meeschtens net de Fall ass.

D'Gesetz ënnersträicht d'Wichtegkeet vun der Famill bei de palliative Soinen a gëtt de Familljememberen d'Méiglechkeet, sech fräizemaachen, fir wéinstens zäitweileg bei dem Kranken ze bleiwen. Duerch de Congé d'accompagnement kann e Salarié am Privatsecteur wéi och am öffentleche Secteur fënnef Deeg Congé pro Joer a pro Fall kréien, fir beim schwéier kranke Partner, engem vun den Elteren oder bei engem Kand ze bleiwen, wat schwéier krank ass.

9. Eng lescht Innovatioun vun dem Projet de loi sinn déi finanziell Moossnamen. Palliativ Soinë gi vun de Krankekeese gedroen, entweder duerch Kreditter, déi d'Kliniken an hirem Budget aushandelen, oder duerch Konventiounen, déi d'Union des Caisses de maladie mat de Réseauen ofschléisst.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, de Projet de loi iwwert d'palliativ Soinen ass een zesummenhängend Konzept vu Moossnamen, déi haaptsächlech dem Intérêt vum Kranken entspriechen. Déi Moossname bauen op Initiativen op, déi elo scho bestinn. Si stellen e gudde gesetzleche Kader, fir d'palliativ Fleeg weider auszebauen a qualitativ ze verbesseren.

D'Gesetz awer eleng geet net duer. Et feelen e puer wichteg Ausféierungsreglementer.

Eng onëmgänglech Viraussetzung vun der Palliativmedezin ass d'Formatioun vum Personal. Mir hoffen dofir, dass déi Formatioun an där allgemenger Formatioun vun dem medezinesche Personal kann integréiert ginn an dass och déi Formatioun séier ka kommen.

En zweet Reglement betréfft de Carnet médical. Elo stellt d'Fro sech, ob et net besser wär, et géif een endlech den informatiséierte Patientendossier aféieren an en obligatoresch maache fir all medezinesch Servicer. D'Fro stellt sech och, wann deen Dossier médical informatisé kënnt, ob dann dee Carnet médical, esou wéi d'Gesetz et virgesäit, nach noutwendeg ass. An den Dossier médical gehéiert och d'Directive anticipée oder wéinstens en Hiweis, dass esou eng Direktiv besteet.

E leschte Wonsch un den zoustännege Minister oder d'Ministeren ass fir d'Informatioun, déi de Gesondheetsministère an de Familljeministère no dem Akraafttriede vun dem Palliativgesetz maache mussen. Et besteet nach eng grouss Demande op eng genee Opklärung iwwert d'Bestëmmunge vun dësem Gesetz.

Wichteg ass, dass och déi zoustänneg Ministèren eng Virlag schafen, déi et de Patienten erlaabt, hir Directive anticipée esou ze redigéieren, dass se och dem Sënn vun dem Gesetz entsprécht an dass do keng aner Dispositiounen drakommen, déi näischt mat dem Liewensenn a mat der Aart a Weis, wéi de Kranke wëllt behandelt ginn, ze dinn hunn.

Ech warnen ausdrécklech dovir, dass an där Directive anticipée déi Krank och nach eventuell Bestëmmunge géifen eranhuelen, déi normalerweis an hiert Testament géife gehéieren, esou wéi de Code civil et virgesäit. Et däerf een déi zwee Dokumenter net matenee vermëschen. Dat ass net am Intérêt vum Patient, fir dat ze maachen, dofir ass do eng ganz grouss Opklärung noutwendeg.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech hunn am Ufank vu menger Interventioun d'Fro gestallt, ob e Gesetz d'Moossnamen iwwert d'Liewensenn kéint alleguer festleeën. Dat kann et ganz sécher net. Mä d'Gesetz iwwert d'palliativ Soinen ass e gudde Kader. Déi lescht Ausféierungen hänke vun enger qualitativ gudder Palliativmedezin a vu kompetentem Personal of, déi och vis-à-vis vun dem Kranke vill Versteesdemech an och besonnesch Mënschlechkeet weisen.

De Projet de loi, esou wéi e virläit, gëtt vun der CSV matgedroen, an ech kann och hei soen, dass d'CSV dee Projet wäert stëmmen.

Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Här Meyers. Nächste Riedner ass den honorabelen Här Wagner. Här Wagner, Dir hutt d'Wuert.

M. Carlo Wagner *(DP)*.- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech wéilt der Rapportrice, der honorabeler Madame Lydia Mutsch, félicitéiere fir deen exzellente mëndlechen a schréftleche Rapport. Si war esou komplett, dass ech mengen, dass et net méi néideg ass, fir op all Detailer anzegoen.

Fir d'éischt, Här President, awer trotzdeem e Wuert iwwert d'Prozedur, déi haut doranner besteet, d'Diskussiounen zu deenen zwee Texter, grad wéi d'Voten och, vuneneen ze splitten. Et kann ee menger Meenung no déi Diskussiounen net lassgeléist eng vun där anerer féieren. Wa mer vu Palliativmedezin schwätzen, da kënne mer de Volet Stierfhëllef net einfach ignoréieren, an

ëmgedréint gëllt datselwecht selbstverständlech och.

Ech hoffen, dass Dir, Här President, Verständnis hutt bei dësem Projet de loi, wann ech och emol dat Wuert „Stierfhëllef" an de Mond muss huelen, an d'selwecht och bei der Diskussioun zur Proposition - Här Huss - iwwert d'Palliativmedezin schwätzen.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, de Mënsch huet en fait ee grousse Point commun bei der Gebuert. Dat heescht, mir kommen alleguerte plus ou moins d'selwecht op d'Welt. Do, wou mer eis awer carrément differenzéieren, dat ass dat Schicksal, wat deen een oder deen aneren huet, wann hie muss aus deem Liewen hei eraustrieden. Mir wësse ganz genau, déi eng Leit, déi hunn esou vill Chance, dass se owes schlofe ginn a moies net méi waakreg ginn, also absolut näischt matkritt hunn. Mir hunn aner Leit, déi mussen op eng erbäermlech Aart a Weis stierwen an heiansdo ganz, ganz laang leiden, ier se erléist sinn.

Mir diskutéieren an entscheeden haut deemno iwwer zwee Texter, déi sech mam Liewensenn oder besser gesot mat der Aart a Weis, wéi mer dat Enn envisagéieren, befaassen. Et ass dat e Sujet, deen net ganz esou einfach unzegoen ass. Hei spillen eng ganz Rei Gefiller an Emotioune mat. Hei muss ee sech mat sengem eegene Liewen an Doud auserneesetzen. Et tauchen existenziell, philosophesch, reliéis Froen op, ob déi een net onbedéngt ëmmer eenzeg an eleng déi richteg Äntwert huet.

Den Doud an d'Froe ronderëm den Doud sinn och oft en Tabusujet an eiser Gesellschaft, Froen, déi een Tendenz huet, ze évitéieren. Sief dat, well domadder traureg Erënnerunge verbonne sinn duerch den Doud vun engem Familljemember oder soss engem, deem ee ganz nostoung, sief dat awer och vläicht, well een Angscht huet virum eegenen Doud.

Et soll een d'Aen awer net zoumaache virun esou wichtege Froen. D'Gesellschaft an d'Politik musse sech kënnen äusseren, an dat geschitt jo och. Esou ass an deene leschte Joren a ganz besonnesch an deene leschte Wochen a Méint ganz intensiv iwwert dës Thematik diskutéiert, jo verschidde Mol souguer gestridde ginn.

Mat deenen Diskussiounen an Décisioune vun haut, egal wéi se ausginn, ass déi Debatt awer sécherlech net ofgeschloss. Et ass och net fir d'éischt, dass mer hei an der Chamber zur Palliativmedezin an zur Euthanasie Stellung bezéie respektiv diskutéieren, wann ech nëmmen un déi zwee Débats d'orientation däerf erënneren, déi de 16. Mäerz 1999 an den 12. Mäerz 2003 hei an der Chamber stattfonnt hunn.

Wéi bei all Ethiksfroe stoussen och hei verschidde Konzeptiounen, verschidde Philosophien, verschidde Weltanschauungen openeen.

Ech erënneren an deem Kontext un d'Debatten an de 70er Joren zum Avortement, wou virun allem déi konservativ Kreesser, an hir Press och besonnesch, sech net mat Ruhm bekleckert hunn, an un d'Debatten zur Ofschafung vun der Doudesstrof Enn de 70er Joren. D'Demokratesch Partei stellt sech an huet sech an der Vergaangenheet deene Froen och nach ëmmer ouni dogmatesch an ideologesch Scheiklappe gestallt; wat ee vläicht net ka vun all Partei heibanne behaapten.

Här President, ech wäert sécherlech keen heibannen iwwerraschen, wann ech soen, dass et bei eis an der Fraktioun kee Fraktiounszwang gëtt, weder an dëse Froen nach an aneren. Jiddfereen entscheet no sengem Gewëssen. Ech perséinlech - erlaabt mer awer, dass ech virgräifen - gesinn déi zwee Texter, mat deene mer haut konfrontéiert sinn, als complémentaire a wäert deemno och déi zwee Texter stëmmen.

Wat elo méi prezis de Regierungstext zu de Soins palliatifs betrëfft: Jo, mir brauchen ouni Zweifel e systemateschen Ausbau vun der Palliativfleeg hei zu Lëtzebuerg. Do besteet och heibannen e ganz largë Konsens. Als Auteur vum Gesetzesprojet N°5303 iwwert d'Soins palliatifs, deen ech iwwregens op den Dag genau viru véier Joer hei déposéiert hunn an op deen de Projet de loi 5584 vun haut gréisstendeels opbaut, kann ech deem nëmmen zoustëmmen.

D'Parentéit tëschent deenen zwee Texter geet souguer esou wäit, dass den Exposé des motifs an deenen zwee Fäll identesch ass. Déi jëtzeg Regierung huet deemno net vill an net laang missen dokteren, fir en neien Text ze preparéieren a fir also kënnen hire Projet de loi hei ze déposéieren.

Entre-temps sinn awer véier Joer vergaangen, an dat gëtt ze bedenken! Well alleguer si mer eis heibannen eens, dass mer esou e Gesetz ganz séier brauchen, jo scho laang missten hunn. Ech stelle fest, dass et véier Joer gedauert huet, bis et elo endlech zum Vote kënnt. Dee Retard kann een den Défenseurë vun der Stierfhëllef net ukräiden. Et sinn net si, déi dëse Projet gebremst hunn; ganz am Contraire. D'Proposition de loi Err/Huss läit scho säit sechs Joer um Dësch an huet an der zoustänneger Chamberskommissioun net vill Zäit an Usproch geholl, esou dass een net kann der Proposition Err/Huss dëse Retard imputéieren.

Ech wëll elo hei net méi, esou wéi ech et schonn ugedeit hunn, op d'Eenzelheete vun deem engen oder aneren Text agoen; dat ass mëttlerweil scho gemaach ginn. Ee Punkt, deen een awer muss ervirsträichen, ass deen, dass dëse Gesetzestext sech awer - géif ech bal soen - wesentlech vun deem vun der viregter Legislatur ënnerscheet, och wann iwwer 90% dovunner identesch sinn.

Et handelt sech ëm de Fait non négligeable, dass schonn am éischten Artikel vum neien Text eng Ajoute komm ass, déi an deenen Artikelen duerno ëmmer erëm zréckkënnt. War am Text vun der viregter Regierung Rieds vun - ech zitéieren -: «toute personne atteinte d'une maladie ou d'une affection, qui, au vu des acquis de la science, est sans espoir de guérison ou de rétablissement», esou steet ewell am Text - ech zitéieren och -: «toute personne en phase avancée ou terminale d'une affection grave et incurable». Wat natierlech d'Bénéficiairen, déi e Recht op Palliativmedezin hunn, trotzdeem aschränkt.

Wéi jugéiert ee konkret, wéi wäit dës Krankheet fortgeschratt ass, wéini e Patient also e Recht op Palliativfleeg an op en Apaisement vu senge Schmäerzen huet?

D'Santéskommissioun huet déi Aschränkung nach ënnerstrach, andeem se systematesch duerch de ganzen Text «la personne en fin de vie» derbäigesat huet. Dat heescht also, dass ee scho muss e laange Calvaire hannert sech hunn a scho praktesch um Enn vum Liewen ukomm sinn, fir iwwerhaapt kënnen e Recht op Palliativmedezin ze hunn.

E Kranke wéi den Här Vincent Humbert - d'Madame Lydia Mutsch hat deen aarme jonke Mënsch scho virgestallt -, dee querschnittsgelähmt war vum Fouss bis zum Kapp, hätt deemno iwwerhaapt kee Recht op Palliativfleeg. Dat solle sech emol déi Leit duerch de Kapp goe loossen, déi ëmmer erëm behaapten, d'Palliativmedezin géif duergoen, d'Palliativmedezin géif all Problemer léisen, d'Palliativmedezin géif d'Stierfhëllef iwwerflëssig maachen, mir bräichte jo guer keng Stierfhëllef!

Och wann deen neie Regierungstext par rapport zum ale Regierungstext e bësse verbessert gouf, esou beinhalt en awer nach eng ganz Rei ganz positiv Elementer, wéi de Fait, dass d'Fleegehëllef zu engem Recht erhuewe gouf fir déi Leit, fir déi et um Liewensenn keng Hoffnung méi gëtt, andeems och akzeptéiert gëtt, dass den Doud méi séier wéi op natierlechem Wee kann antrieden.

Wann ech hei vläicht op déi nächst Debatt däerf virgräifen: Hei akzeptéieren also och d'Géigner vun der Stierfhëllef, déi jo d'Onantastbarkeet vum Liewe préconiséieren, dass e Mënsch éischter wéi natierlech verscheet, mä si gesinn - oder wëlle sech dat virmolen! - dësen Doud nëmmen als eng Niewewierkung, souzesoen als e Kollateralschued vun der Palliativfleeg. Den Ënnerscheed awer besteet doranner, dass de Patient a säin Entourage méi laang wéi bei der Stierfhëllef mussen op eng Erléisung waarden.

E positiven Aspekt ass awer sécherlech och deen, dass de Refus vis-à-vis vun der Obstination déraisonnable oder dem Acharnement thérapeutique - wéi mer et genannt haten - net kann zu Poursuitë féieren. Dat entsprécht och dem gesonde Mënscheverstand. En Traitement, deen dem Kranken näischt méi brénge kann, wou keng Hoffnung besteet, dass deejéinege ka geheelt ginn, erbréngt ganz einfach kee Sënn. Hei spille keng finanziell oder wirtschaftlech Iwwerleeunge mat, et geet hei virrangeg ëm d'Würd vum Mënsch, deen net soll zum Spillball vun der Medezin degradéiert ginn.

Zur Directive anticipée wéilt ech fir d'éischt emol soen, dass mir als Demokratesch Partei et begréisst hätten, wann do awer virgedréckte Formulairë wieren oder géifen opgestallt ginn, wëssend, dass ganz vill Leit Schwieregkeeten hunn, fir kënne selwer esou en Text opzesetzen. Dat ass also ouni Zweifel nach e Punkt, deen ee sech misst iwwerleeën.

Déi Directive anticipée war iwwregens och schonn am fréiere Regierungstext virgesinn, mam Ënnerscheed, dass dës soll regruppéiert ginn an der Direction de la Santé; wat de Virdeel hat, dass een op déi Manéier sécher a séier en Accès zu dësem Dokument gehat hätt, mat alle Contrainten natierlech, wat d'Protection des données ubelaangt. Et wär net esou gewiescht, wéi wann hei egal wien Accès zu deenen Donnéeë gehat hätt, mä eenzeg an eleng de concernéierten Dokter.

Hei eppes iwwert d'Bestattungswënsch oder den Don d'organes dranzesetzen, hätt - an do ware mer eis alleguerten an der Kommissioun eens - dëse Kader gesprengt. Deen éischte Volet gehéiert ouni Zweifel an e richtegt Testament. Deen zweete Volet ass vum Gesetz ofgedeckt, nämlech doduerch, dass jiddfereen eigentlech d'office Donneur ass; wier hien dat net, misst hien dat ausdrécklech soen. Dat kann een och dokumentéieren, andeems een d'Käertche bei sech dréit. Oder firwat net et an Zukunft op d'Kaart vun der Sécurité sociale kënnen andrécke loossen?

Op de Congé pour l'accompagnement des personnes en fin de vie wëll ech nëmme kuerz agoen. D'Fro ass opgeworf ginn, ob déi fënnef Deeg Congé, op déi ee Recht huet, duerginn oder net. De Fait, dass nëmmen en Total vu fënnef Deeg pro Fall während enger bestëmmter Period Recht op dee Congé huet, kann een och kritiséieren a sech froen, ob et hei net zu onnéidegem Gestreits tëschent Familljemembere kënnt an engem Moment, dee jo awer soll esou besënnlech si wéi nëmme méiglech. Et ass zwar virgesinn, dass méi Leit sech dee Congé kënne während enger gewëssener Period deelen, mä mat engem Maximum vu 40 Stonnen.

Nach ee Wuert zur Formatioun. Et ass kloer, dass grouss Effortë musse gemaach ginn op dësem Niveau, fir e beschtméiglechen Encadrement vun de Patiente kënnen ze garantéieren. Ech wëll drop hiweisen, dass an der leschter Kommissiounssitzung den Här Minister eis awer do konnt matdeelen, dass dee Règlement grand-ducal op alle Fall amgaang wär ausgeschafft ze ginn, zumindest wat d'Infirmièren an d'Infirmieren ubelaangt.

Wou et effectivement méi schwéier ass, dat ass wat d'Formatioun vun den Dokteren ubelaangt, well mer do vun den auslännesche Kliniken an Universitéitskliniken ofhänken. Mir hoffen awer, dass mer och an deem doten Domän esou schnell wéi méiglech virukommen, well dat ass ouni Zweifel ee vun den Eléments clés vun dësem Gesetzesprojet.

Här President, mam Zoustëmmen zu dësem Projet de loi wäerte mer deemno e wichtege Schrëtt maachen, deen eng Verbesserung duerstellt, awer a mengen Aen nëmmen eng onkomplett Verbesserung ass, well wéi gesot d'Palliativmedezin nëmmen eng Komponent vun deem Ganzen ass a complémentaire zu der Stierfhëllef ze gesinn ass, well net all Fäll kënne vun der Palliativfleeg couvréiert ginn.

Duerfir ass et a mengen Ae wichteg, dass mer och deen zweete Schrëtt maachen an dass elo gläich d'Vertrieder vun der LSAP och bei der nächster Proposition de loi nach ëmmer zu deem stinn, wat se an enger Motioun gesot haten - notamment déi Häre Bodry a Krecké hate se ënnerschriwwen -, well se sech do awer engagéiert hunn.

D'Argument, déi zwee Texter wären onkompatibel, kann ech net gëlle loossen. Ech hoffen, mir brénge et fäerdeg, verschidden Argumenter vun den Euthanasiesgéigner ze widderleeën an esou deen een oder deen aneren nach iwwerzeegt ze kréien.

Fir ofzeschléissen, wat dëse Projet de loi ubelaangt, hunn ech Vertrauen a meng Kolleege vun der Demokratescher Partei, déi - wéi gesot - kënne stëmmen esou wéi se wëllen. Mä ech sinn awer néanmoins iwwerzeegt, dass mer wäerten hei an der Chamber e ganz large Konsens kréien.

Ech soen Iech Merci, Här President.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Här Wagner. Nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Bodry. Här Bodry, Dir hutt d'Wuert.

M. Alex Bodry *(LSAP)*.- Dir Dammen an Dir Hären, ech mengen no deem exzellenten an ausféierleche Rapport vun eiser Fraktiounskolleegin, der Madame Lydia Mutsch, brauch ech net méi op den Detail vum Projet de loi u sech anzegoen. Dat ass ausféierlech in extenso gemaach gi vun hir respektiv och vun deene Riedner, déi duerno am Numm vun den eenzelne Fraktioune geschwat hunn.

Ech wëll just hei am Numm vun der sozialistescher Fraktioun eis Freed doriwwer ausdrécken, dass et endlech esou wäit ass!

Vill vun eis hei, déi scho méi laang derbäi sinn, waren derbäi '99, waren derbäi 2003, wou all Kéiers erëm no ville Kommissiounssitzungen, no Sitzungen an Debatten an der Plénière, no Ofstëmmungen zu Motiounen a Resolutiounen d'Thematik ronderëm d'Stierfhëllef an d'Stierfbegleedung diskutéiert ginn ass.

Et sinn Absichtserklärungen ausgedréckt ginn duerch d'Chamber, déi weidergereecht gi sinn un d'Regierungen, mä et huet bis haut - elo Februar 2008 - gedauert, bis endlech éischt Konklusioune gezu ginn aus deenen Debatten, déi hei an der Chamber an och dobaussen iwwert déi Thematik gefouert gi sinn.

Endlech ass et esou wäit, dass mer Neel mat Käpp maachen an dass mer déi politesch Absichtserklärungen, déi geäussert gi sinn, ëmsetzen a rechtlech verbindlech Texter!

Dat ass fir eis e grousse qualitative Fortschrëtt par rapport zu deem, wat mer vun Debatten an der Vergaangenheet an der Lëtzebuerger Politik ronderëm deen äusserst sensibelen, äusserst komplexen Thema vu Stierfbegleedung a Stierfhëllef haten.

Dee Regierungstext ass den éierleche Versuch, fir op där enger Säit d'Recht op d'Liewen, de Schutz vum Liewe vereinbar ze maache mat anere Rechter: d'Recht op Eegebestëmmung vum Patient, deen onheelbar krank ass.

Et ass net einfach. All Länner di sech schwéier mat där doter Fro a sécherlech huet keen den Anspruch, d'Patentléisung ze hunn, déi eleng richteg wär.

Dëse Gesetzesprojet vun dëser Regierung, déi de Gesondheetsminister Mars Di Bartolomeo abruecht huet, ass dann och de Versuch, fir e bësse méi Rechtssécherheet an en Domän eranzebréngen, dee legitimerweis d'Privatsphär, d'Intimitéit vun dem Kranken a sengem Ëmfeld betrëfft, respektiv d'Relatiounen tëschent Patient an Dokter; wou et ganz schwiereg ass, fir vu baussen era wëllen anzegräifen an deen dote Beräich. Dat erkläert och, firwat dass et esou laang gedauert huet, dass mer elo eréischt gesetzlech aktiv ginn op deem dote Plang.

Och an Zukunft, dat ass ganz kloer, wäerte Grozone bleiwen. Egal wat fir eng gesetzlech Regelung mer hei festleeën, kann och net alles geregelt ginn, well mer der Meenung sinn, dass a Froe vu Stierfbegleedung a vun indirekter Stierfhëllef - dat si jo déi zwee Domänen eigentlech, déi iwwert deen Text vun der Regierung matbehandelt ginn - net alles kann an däerf am absoluten Detail geregelt ginn. Esou grondverschidde sinn déi eenzel Situatiounen, wéi se sech kënnen um Terrain presentéieren, dass et onméiglech wär, de Versuch ze woen, dat am Detail wëllen alles an en normative Kader eranzekréien.

Et ass awer wichteg, dass probéiert gëtt, méi Liicht an dat Ganzt eranzebréngen an dass mer aus enger Zon vum Non-droit, wou mer e bëssen dra sinn, mat ganz wéinegen Ausnahmen, dach awer duerch deen heite Regierungstext an e gesetzlech reglementéierten, graffe Kader erakommen.

A Froe vu Liewen an Doud léisst sech net alles an Norme festleeën. Och muss een derfir Suerg droen, dass een déi néideg Flexibilitéit an deene gesetzleche Bestëmmungen drabehält, wat déi praktesch Ëmsetzung vun deene festgeluechte Regele betrëfft. Ech géif drëm bieden, vläicht och emol, wann een un déi dote Froen denkt, Vertrauen ze hunn an déi, déi dagdeeglech mussen déi Problemer do géréieren a léisen, an net ëmmer bei allem eng Suerg no méiglechem Mëssbrauch an de Vierdergrond ze stellen.

Dësen Text, an dat ass säin absolut grousse Fort, trëfft op eng breet politesch Zoustëmmung. En ass largement inspiréiert vun deem franséischen Text, der Loi; elo net déi, déi mer als Gesetz nach net kannt hunn, wéi mer d'Koalitiounsverhandlungen haten am Joer 2004, well d'Gesetz eréischt 2005 gestëmmt ginn ass, mä wou awer schonn d'Proposition de loi sengerzäit fäerdeg war.

Mir hunn an de Koalitiounsverhandlungen zesummen - d'LSAP an d'CSV - festgeluecht, dass mer an deem heite Fall net géi-

fen tel quel stoe bleiwe bei deem Projet de loi, deen déi viregt Regierung op den Instanzewee ginn hat, mä dass mer dee géifen ëmänneren, fir eben deenen neien Elementer Rechnung ze droen, déi sech international gemaach hunn an der Tëschenzäit, an notamment där franséischer Initiativ, déi an deem Sënn jo interessant war, dass et eng Initiativ „transpartis" war, déi iwwert d'Parteiegrenzen erausgaangen ass - an ech géif mer wënschen, dass mer déi Diskussioun och géife probéieren an deem Kader hei ze halen.

Dëse Projet, an dat begréisse mer ausdrécklech als sozialistesch Fraktioun, geet méi wäit wéi de Projet vun der viregter Regierung. Dat a véier Punkten, déi an eisen Aen net onwesentlech sinn.

Fir d'éischt emol gesäit en ausdrécklech am Artikel 3 d'Hypothees vir, wou e palliatiivt Traitement als secondaire Effeten eng Verkierzung vum Liewe vum Patient ka mat sech bréngen. Mir wëssen, dass dat an der Praxis eng Hypothees ass, déi duerchaus spillt, déi net also rengen theoretesche Charakter huet. Et ass also ganz wichteg, dass déi Hypothees méiglechst kloer an engem Gesetzestext geregelt gëtt. Dat geschitt an deem Text vun dëser Regierung.

Zweeten Ënnerscheed zu dem Här Wagner sengem ursprëngleche Projet de loi ass deen, dass de Versuch hei gestart gëtt, fir all méiglech administrativ Hürden ewechzehuelen an engem heiklen Domän, wou och schnell a confidentiel muss gehandelt ginn a wou et net gutt ass, dass een ze vill Verfahren, ze vill a schwéierfälleg Prozedure virgesäit. Duerfir ass d'Regierung och dozou iwwergaangen, net méi virzegesinn, dass all Testament de vie, all Directive anticipée - wéi se elo heescht - muss enregistréiert ginn op enger bestëmmtener Plaz. Si gesäit d'Méiglechkeet vun engem fakultativen Enregistrement vir.

Als sozialistesch Fraktioun fanne mer et och gutt, dass d'Persounen d'Méiglechkeet hätten, op enger neutraler Plaz hir Directive anticipée ze hannerleeën, fir dass och sécher ass, dass se, wa se gebraucht gëtt, dann och beim richtegen Destinataire ukënnt.

Drëtt Differenz zum Projet de loi vum deemolege Minister Wagner, dat ass d'obligatoresch Formatioun vun de Professionnels de la santé a vun den Dokteren am Beräich Palliativmedezin, déi ausdrécklech an deem heiten Text virgesinn ass.

Véiert a lescht Differenz ass, dass dee spezielle Congé, deen iwwert deen heite Gesetzesprojet agefouert gëtt, elo e bezueltene Congé gëtt. Dat ass an eisen Aen och eng gutt Saach an eng Verbesserung par rapport zu deem, wat an der Diskussioun war virun e puer Joer.

Ech kann also soen, dass mer als LSAP begréissen, dass iwwert deen heite Wee zu Lëtzebuerg e Recht op Palliativbetreiung agefouert gëtt. Nach musse mer elo dofir suergen, dass mer dat Recht och konkret ëmsetzen; nach musse mer dofir suergen, dass a puncto Infrastrukturen, a puncto Servicer, a puncto Ausbildung och alles gemaach gëtt, fir dass dat Recht net en eidelt Recht bleift, mä dass wierklech all Eenzelnen, deen an der Situatioun ass, och kann op dat Recht do zréckgräifen an et och praktesch akloe kann.

Als LSAP begréisse mer och d'Aféierung an d'Regelung vun der Directive anticipée, déi net en einfachen Text ouni Effeten ass, mä wou d'Gesetz och kloer seet, wat eigentlech déi konkret Effete si vun esou enger Direktiv, wéini dass se gülteg ass, an dass den Dokter muss deem Rechnung droen, wat an deem biologeschen Testament vum Patient festgeluecht ginn ass.

Schliesslech begréisse mer och d'Aféierung vun engem Congé d'accompagnement, esou wéi en am Gesetz virgesinn ass.

Fir eis als Fraktioun ass dëse Gesetzesprojet en däitleche Schrëtt no vir par rapport zu deem, wat mer hei zu Lëtzebuerg als Regelung kennen, en däitleche Schrëtt och no vir par rapport zu deene politeschen Diskussiounen, déi mer iwwert déi lescht zéng Joer zu där doter Fro haten. Dësen Text bréngt méi Liicht, e bësse méi Rechtssécherheet an d'Behandlung vum Patient, deen um Enn vu sengem Liewen ukomm ass, an e respektéiert d'Rechter an d'Flichte vun deene concernéierte Persounen an deem ganzen Zesummenhang vun der Stierfbegleedung a vun der Stierfhëllef.

Och zu deem heite Punkt hu mer selbstverständlech, wéi déi aner Fraktiounen och, Ofstëmmungsfräiheet, Gewëssensfräiheet bei eisen Deputéierten. Ech kann lech awer soen, dass all sozialistesch Deputéiert dee Regierungstext hei wäerte stëmmen.

Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Här Bodry. Nächste Riedner ass den honorabelen Här Huss. Här Huss, Dir hutt d'Wuert.

M. Jean Huss *(DÉI GRÉNG)*.- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech wéilt mech am Numm vun der grénger Fraktioun haut hei zum Thema Palliativmedezin a Soins palliatifs relativ kuerz halen, an dat virun allem aus véier Grënn:

Éischtens, well déi honorabel Madame Lydia Mutsch, d'Rapportrice vun deem virleiende Gesetz, an hirem Rapport op eng ganz iwwersiichtlech Aart a Weis déi wichtegst Dispositiounen dovunner erkläert an duergeluecht huet.

Kuerz och - zweetens -, well viru mir schonn dräi bis véier aner Riedner, besonnesch den honorabelen Här Meyers, déi wichtegst Dispositiounen an Erneierunge vum Gesetz nach eng Kéier sachlech widderholl a kritesch gewürdegt hunn, an ech selbstverständlech och keng Loscht hunn, hei Widderhuelungen a Widderhuelungen ze maachen.

Kuerz, well ech - drëttens - selwer am Numm vun deene Grëngen an enger Interpellatioun am Joer 1996 schonn op d'Wichtegkeet vun der Förderung vun der Palliativmedezin higewisen hat, an dat och 1999 an 2003 am Kader vu parlamentareschen Orientéierungsdebatte widderholl an ënnerstrach hat.

A véiertens, kuerz, well grad och eis Press an eis Medien an de vergaangenen Deeg a Wochen den Aspekt Soins palliatifs bei der Debatt ëm Stierfhëllef a Stierfbegleedung relativ kloer a verständlech no baussen duergestallt hunn.

Dir Dammen an Dir Hären, ënner engem palliative Gesamtkonzept versteet een am Wesentlechen, medezinesch betruecht, engersäits eng méiglechst effikass Schmäerzbekämpfung mat Hëllef vu verschiddene Medikamenter, an anerersäits, wann net méi ze heelen ass, wann et kurativ austherapéiert ass, eng ëmfaassend a beschtméiglech Fleeg, also Soins palliatifs, fir dee Stierwenden op sengem leschte Wee ze begleeden an him nach eng relativ Liewensqualitéit ze sécheren, obschonn een do beim Begréff Liewensqualitéit selwer sécher scho gravéierend Aschränkunge muss maachen.

Als Gréng hate mir dës Konzepter vu Schmäerzbekämpfung a Fleeg net eréischt an eiser Interpellatioun vun 1996 ënnerstëtzt, mä mir haten eis scho vill méi fréi d'Fro gestallt, wéisou grad eng wierksam Bekämpfung vu Péng a Leed net schonn zënter vill méi laangem zur Haaptprioritéit an der Medezin gezielt huet, well fir jiddfer Kranken evidenterweis net nëmme säi krankt Organ vu Wichtegkeet ass, mä vill méi oft haaptsächlech déi kierperlech Péng, déi domadder ka verbonne sinn.

An esou wéi mer eis also elo doriwwer wonneren, wéisou et esou laang gedauert huet, bis endlech lues a lues an nach laang net iwwerall eng wierksam Schmäerzbekämpfung sech schéngt duerchzesetzen, esou wonnert et eis eigentlech genausou staark, wéisou et huet misse bis Februar 2008 daueren, bis mer elo haut endlech e gewësse legale Kader dofir solle schafen. Well laang gedauert huet et ganz kloer!

D'Association pour le Droit de Mourir dans la Dignité an Omega 90 si gegrënnt ginn an de Joren 1989 an 1990 an hir Fuerderunge sinn also zënter 18 Joer bekannt. Zënter eiser grénger Interpellatioun doriwwer am Joer 1996 sinn an der Tëschenzäit bis haut schonn erëm eng Kéier zwielef Joer verstrach, an deene vun eise Regierunge virdru bäi Wäitem net genuch gemaach ginn ass, esou datt zum Beispill ee vun de grousse Pionéier vun der Palliativmedezin hei zu Lëtzebuerg, den Dokter Bernard Thill, viru kuerzem nach geschriwwen hat, d'palliativ Soinë géife sech hei zu Lëtzebuerg nach an engem „état embryonnaire" befannen.

Dir Dammen an Dir Hären, net alles stëmmt sécherlech un där Ausso. Wat awer un där Ausso sécher stëmmt, ass de Fait, datt haut leider nach ëmmer esou munch Leit hei am Land net schmäerzfräi dierfe stierwen an datt et weiderhi Fäll gëtt, och haut, wou de Stierfprozess nach laang net esou schmäerzfräi verleeft, wéi et eigentlech zënter laangem scho misst de Fall sinn. Doriwwer hunn nach viru kuerzem d'Comitésmembere vun der Association pour le Droit de Mourir dans la Dignité an deene vergaangenen een, zwee Méint esou munch Témoignagë kritt.

Et stëmmt also sécherlech, datt d'Palliativmedezin hei zu Lëtzebuerg leider nach net staark genuch entwéckelt ass, obscho virun allem zënter zwee, dräi Joer - géif ech emol soen - elo awer op enger ganzer Rei vu Plazen endlech eng Partie Effortë gemaach gi sinn; e wéineg méi um Plang vun de Spideeler insgesamt - do schéngt et elo besser ze goen -, mä wou et virun allem nach e wéineg hapert, dat ass um Niveau vun de sougenannte Structures extrahospitalières. Dat heescht, doheem, do bleift nach esou munches ze maachen.

Eng wëssenschaftlech Evaluatioun doriwwer, wéi wäit d'Palliativmedezin hei am Land entwéckelt ass, steet eis leider zurzäit net zur Verfügung. An eng zousätzlech Schwieregkeet besteet och nach doranner, datt tëschent verschiddene Palliativmedeziner oder -servicer keng total, keng ganz wäitgehend Eenegkeet doriwwer besteet, wéini, wéi ëmfaassend a wéi wäitgehend d'Palliativmedezin soll an däerf agräifen, fir de Krankheets- a Stierfprozess ze begleeden.

Et dierft duerfir och aus all deenen ugefëierte Grënn esou sinn, datt mer am Projet de loi eigentlech keen absolut, individuell aklobaart Recht op Palliativmedezin stoen hunn, mä just en Droit d'accès zu esou Soins palliatifs, wann déi Soins palliatifs dann iwwerall bestinn.

Dir Dammen an Dir Hären, nach e lescht Wuert zu dëser Fro, firwat d'Palliativmedezin hei zu Lëtzebuerg nach ëmmer net esou wäit entwéckelt ass, wéi et eigentlech misst sinn. Zënter datt et Omega 90 gëtt, also zënter 18 Joer, ass vu munche Palliativmedeziner oder awer och vu Géigner vun der Dépénaliséierung vun der Euthanasie ëmmer erëm behaapt ginn, wann d'Euthanasie géif dépénaliséiert ginn, da wier dat fir de Stat méi bëlleg, an duerfir géif d'Palliativmedezin net genuch gefördert ginn.

Dat gouf also schonn zënter ronn 18 Joer ëmmer erëm behaapt, mä et gouf awer bis haut am Joer 2008 leider nach keng gesetzlech Dépénaliséierung vun der Euthanasie. Un der Euthanasie kann et also ganz sécher net gehaangen hunn, wann d'Palliativsoinen hei am Land nach ëmmer net wäit genuch entwéckelt sinn. D'Responsabilitéit dofir läit sécher bei anere Considératiounen a bei aneren Ursaachen, mä doriwwer wéilte mer haut op esou engem wichtegen Dag keng Scholdzouweisunge maachen.

Wichteg ass elo an eisen Aen éischtens, datt elo am Joer 2008 endlech dee legale Kader geschafe gëtt. A wichteg ass an den Ae vun deene Grëngen zweetens, datt d'Palliativmedezin an d'Soins palliatifs elo endlech déi noutwendeg finanziell, logistesch, formatiounsbezunnen an infrastrukturell Méiglechkeete kréien, fir datt se méiglechst schnell a méiglechst flächendeckend kënnen organiséiert ginn, souwuel an de Spideeler wéi am Extrahospitalier.

Dir Dammen an Dir Hären, déi Gréng sti ganz kloer fir d'Recht vum Eenzelnen, fir mënschewierdeg a selbstbestëmmt kënnen ze stierwen. Dozou gehéiert selbstverständlech d'Recht op Schmäerzbekämpfung an d'Recht, wann dat vum Eenzelnen esou gewënscht ass, op Stierfbegleedung.

Mä esou wéi et dobäi an eisen Aen e Recht, en Usproch, eng engem zoustehend Offer muss sinn, esou kloer muss et ëmgekéiert an eisen Aen awer och sinn, datt aus deem Recht keng Obligatioun dozou däerf entstoen, zum Beispill eng Flicht sech beim Stierfprozess mussen, sief et duerch Famill, Psychologen oder Paschtouer, begleeden ze loossen. Well an eisen Ae beim Krankheets- wéi beim Stierfprozess den ausdréckleche Wëlle vum Patient a säi Recht op Selbstbestëmmung ëmmer am Vierdergrond muss stoen, sollt et fir de Betraffenen och just eng méiglech Optioun sinn, fir um Enn vum palliative Wee de Wee vun der sougenannter Sédation terminale kënnen ze akzeptéieren, dat heescht, de Wee vun ëmmer méi héich doséiertem Morphium an anere Schmäerzmëttelen, déi dann als Niewewierkung den Doud kënne méi schnell erbäiféieren.

Dës Sédation terminale als ee méigleche Wee um Liewensenn, sollt also an eisen Aen eng seriö Optioun sinn, mä et dierft awer ëmgekéiert keen automateschen Zwang ginn. Och do muss also - an dat ass u sech positiv um Gesetz - de Patient iwwert déi Méiglechkeeten, mä awer och iwwer eventuell Begleiterscheinunge vun deenen ëmmer méi héich doséierte Medikamenter informéiert ginn. De Betraffene muss dann awer och mat dësem sedative Wee, dee sech munchmol iwwer e puer Deeg oder méi laang kann erstrecken, d'accord sinn.

Wat awer, wann dee stierwende Patient an enger eventuell deeglaanger Agonie kee Sënn méi gesäit an da léiwer méi schnell, méi direkt wëllt erléist ginn? Dorobber a fir déi Leit gëtt d'Palliativgesetz leider keng satisfaisant Äntwert. Dat ass allerdéngs eng éischt méi inhaltlech Kritik un dësem Gesetz.

Positiv ass natierlech am virleiende Gesetz, datt en Dokter, deen en onsënnegen Acharnement thérapeutique refuséiert, pénal net méi ka bestrooft ginn. Mä ganz nei ass dat jo awer och net, well dat jo awer schonn am Spidolsgesetz vun 1998 kloer verankert gi war.

Awéiwäit et iwwregens am Eenzelfall, an dat trotz Code de déontologie vun den Dokteren, trotzdeem nach zum Acharnement thérapeutique a munche Fäll kënnt, och doriwwer hu mer heiansdo just Angaben, déi mer kréien, mä mer hu leider awer keng offiziell Chifferen an Estimatiounen doriwwer.

Dir Dammen an Dir Hären, wann ee mam Prinzip a mam konkreten Akraafttriede vun engem Palliativgesetz also sécherlech d'accord ass, da bedeit dat awer net, datt een total kritiklos mat alle Bestëmmunge vun Artikelen an esou engem Gesetz muss d'accord sinn. Ech hat mech an der Kommissioun am Numm vun deene Grëngen duerfir och a munche Punkten enthalen, well dobäi munch Onkloerheete bleiwen, well munches eis ze restriktiv schéngt oder well Insuffisancë virleien. A Stéchwierder nëmmen:

Beim Artikel 1 - ech hunn et scho gesot, et ass och vum honorabelen Här Meyers gesot ginn - gëtt also just nach vun engem Accès zu deene Soins palliatifs geschwat, an net méi vun engem aklobare Recht.

Zweetens, dëst Gesetz beschränkt sech op d'Phase avancée ou terminale vun enger schwéierer Krankheet. Wat awer geschitt mat all deenen aneren, vun deenen och schonn de Kolleeg Carlo Wagner geschwat huet, déi theoretesch a praktesch nach vill méi laang kéinte liewen, esou wéi de Vincent Humbert, déi also guer net an enger Phase terminale sinn? Zum Beispill déi Leit, déi eventuell schonn zënter Joren total querschnittsgelähmt sinn an déi individuell no enger gewësser Zäit einfach kee Sënn méi an esou engem Weiderliewe gesinn.

Déi Leit, déi d'RTL-Sendung um Fernseh gesinn hunn, kënne sech vläicht erënneren, datt do eng Infirmière vun esou enger Situatioun bericht huet, wou e Patient sechs oder aacht Joer scho komplett tétraplégique war, deen där Infirmière no schonn zënter Jore gesot huet, hie wéilt net méi viruliewen.

Wat kéint dëst Gesetz zum Beispill - dat huet den Här Carlo Wagner richteg gesot - am Fall vum Vincent Humbert maachen? Wou et bekanntlech iwwerhaapt net ëm d'palliativ Schmäerzbekämpfung gaangen ass an deen trotz optimaler palliativer Begleedung - well déi war gutt zu Berck an deem Spidol, wou hie war - net méi esou wollt weiderliewen oder a sengem Fall eventuell vegetéieren, well hie war net nëmme querschnittsgelähmt, hie war och nach blann an hat nach aner Problemer. D'Äntwert ass kloer, datt d'Palliativgesetz an deem dote Fall net vill kéint maachen.

Wat kann d'Palliativgesetz maachen an aneren esou Fäll wéi déi leschte Wochen - déi leschte Wochen, betounen ech - zum Beispill vu grausame Multiple Sklerosen oder Amyotrophe Lateralsklerosen, vu muskuläre Dystrophien an anere schlëmmen Erkrankungen, wou et net ëm kierperlech Schmäerzbekämpfung geet, mä vill méi ëm brutal Angscht- a Panikattacken, well déi Leit herno permanent a besonnesch nuets Angscht hu mussen, ze erstécken?

Et kéint een nach munch aner Situatiounen uféieren, och vun Tumeuren, vu Kriibsen, déi fuerchtbar mutilant sinn, wou eventuell nach d'Péng kann ënnerdréckt ginn, mä net méi déi Situatioun, déi vun deene Leit aus gesinn fir si onerdréiglech an onwürdeg ginn ass, an där sech déi Leit dann heiansdo befannen.

Et ass an eisen Aen also kloer, datt op dësem Punkt d'Palliativgesetz ze kuerz gräift an am Interessi vun all deene geschilderte Leit a Situatioune misst ergänzt ginn. Dat geschitt zum Beispill bei der Proposition de loi iwwert d'Dépénaliséierung vun der Euthanasie, déi d'Madame Err an ech haut hei virleeën.

Onkloerheete bestinn - ech hat et am Ufank schonn ugedeit - och bei der Fro, wien ab wéini ënner wat fir enge Konditiounen Accès zu de Soins palliatifs soll kréien, well do munches jo och nach iwwer Règlement-grand-ducale soll geregelt ginn. Duerfir bleiwe wéi zum Beispill bei der Fro vun der Formatioun, wéi déi Formatioun soll ausge-

sinn a wien déi Formatioun soll finanzéieren, insgesamt bei der Finanzéierung och nach munch Onkloerheeten.

Et gëtt gesot, d'Assurance maladie an d'Assurance dépendance sollen déi palliativ Fleegeakte finanzéieren, mä et ass bis haut net ganz kloer, awéiwäit an no wat fir enge Kritären an Normen zum Beispill de Contrôle médical bereet ass, de Verschreiwungswënsch vun den Dokteren entgéintzekommen. Ze verhandele bleiwe jo och nach d'Tarificatiounen an déi sougenannte Lettre-cléen do dervun, esou datt am Moment och de finanzielle Volet vun dësem Projet e wéineg nebulös bleift. Als Gréng, well mir awer kloer fir eng gutt a fir eng human Palliativmedezin antrieden, plädéiere mir natierlech fir grousszügeg a géint just minimal Léisungen do derbäi.

Eng aner Kritik bezitt sech op déi virleiend Dispositions de fin de vie, well do an eisen Ae keng wierklech Selbstbestëmmung vum Patient virgesinn ass. Hien däerf zwar soen, wat hien als Behandlung oflehnt, mä wann hien zum Beispill fir gewësse Situatioune schreift, an esou gewësse Situatiounen hätt hie gären eng direkt a schnell Stierfhëllef, dann hätt dat iwwerhaapt keng Bedeitung, keng Valeur, well jo dëse Wonsch no direkter Stierfhëllef laut Palliativgesetz net virgesinn ass.

Eng klenger Kritik, dorobber hat den honorabelen Här Carlo Wagner schonn higewisen, op déi ech och net länger wëll agoen, bezitt sech op d'Durée vum Congé vu fënnef Deeg fir e Member vun der Famill, deen eis e wéineg ze kuerz ass, virun allem net flexibel genuch ass. Mä dat si jo Saachen, déi an de kommende Méint oder Jore relativ schnell kéinten nogebessert ginn.

E leschte Punkt, Dir Dammen an Dir Hären, deen ech hei och just wollt erwähnen, well ech bei der Proposition de loi nach vill méi genee wäert dorobber agoen, dat ass déi ethesch Problematik bei der sougenannter „sédation terminale", déi an eisen Ae vergläichbar etlech Froen a Problemer opwerft, wéi bei der Fro vun der Euthanasie. De Patient muss informéiert ginn a muss dozou säin Accord ginn. Wéi soll dat zum Beispill geschéien? Wier et net néideg, datt deen Accord och schréftlech misst fixéiert ginn? Wéi steet et mat der Kontroll a mat der Evaluatioun vun esou Sédations terminales? Dorobber wäert ech herno nach eng Kéier zréckkommen.

Dir Dammen an Dir Hären, mir wëssen als Gréng, datt kee Gesetz wierklech perfekt an optimal ass, a mir sinn duerfir der Meenung, datt een elo dësem Gesetz wierklech emol eng Chance sollt ginn, fir sech kënnen ze bewähren. Mir hunn duerfir och elo haut net schréftlech Amendementer abruecht - ech hunn eng Rei Kritike gemaach; mir hätte jo kënnen Amendementer derfir bréngen. Mir hunn dat ganz bewosst net gemaach, mir hu keng schréftlech Amendementer virgesinn a wäerten och keng erabréngen, fir dëse Gesetzesprojet ze verbesseren, well et géif jo nëmmen drëm goe fir en ze verbesseren. Obschonns esou Amendementer relativ schnell aus dem Tirang ze zéie wieren.

Mir wäerten also hanneno als Gréng, trotz enger Partie Kritiken an trotz enger Rei vu Bedenken, geschlossen derfir stëmmen, an der Hoffnung, datt duerno och d'Proposition de loi iwwert d'Dépénaliséierung vun der Euthanasie, déi fir eis ee Complément ass zu dësem Gesetz, eng Majoritéit wäert fannen. Ganz fräi nom Motto: Jo zu engem generéisen Ausbau vun de Soins palliatifs, mä parallell dozou och Jo zu den Ziler vun der Propositon de loi.

Ech soen lech Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Här Huss. Als nächste Riedner ass den Här Gibéryen agedroen. Här Gibéryen, Dir hutt d'Wuert.

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Merci, Här Président. Léif Kolleeginnen a Kolleegen, fir d'éischt vläicht eng Virbemierkung. Ech hat am Ufank vun der Sitzung vun haut eng Modifikatioun vum Ordre du jour verlaangt, an ech hat zum Schluss vun där Debatt eng Fro opgeworf, ob een da kéint eng Äntwert kréien, wann de Projet de loi an d'Proposition de loi haut gestëmmt géife ginn, wéi dann d'Prozedur hannendru géif geschéien.

Ech stelle fest, datt ech keng Äntwert op déi Fro kritt hunn. Déi war vu menger Säit aus net iergendwéi parteipolitesch geduecht, mä dat war eng formaljuristesch Fro, well ech einfach der Meenung sinn, datt eng Chamber, wa se eng Debatt féiert iwwer Projets de loi a Propositions de loi an och driwwer ofstëmmt, sech misst am Viraus doriwwer kloer sinn, wat herno d'Konsequenze vun deenen zwee Votë wieren. Ech stelle just fest, datt mer zu dësem Zäitpunkt dat net wëssen.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, zum Gesetz iwwert d'Palliativmedezin wëll ech och vun eiser Säit aus fir d'éischt der Kolleegin Lydia Mutsch villmools Merci soe fir hire schréftlechen an exzellente mëndleche Bericht, dee se haut gemaach huet, wat eis erlaabt, datt mer net méi brauchen op all Detailer anzegoen. Wann een als sechste Riedner drukënnt, dann hunn d'Virriedner quasi déi Nuancen, déi nach ervirzesträiche waren, alleguer gemaach.

Dëse Projet huet eng laang Virgeschicht. Den Dépôt ass gemaach ginn de 7. Juni 2006, a während enger Rei vu Sitzungen huet d'Kommissioun sech mat de concernéierten Organisatiounen hiren Avisë beschäftegt. Et war en Hearing. Et ass also eng breet Diskussioun gefouert ginn, wou all concernéiert Leit mat abezu gi sinn an déi an enger ganzer Rei vu Sitzungen zum Schluss och zum Deel respektéiert si ginn doduerch, datt d'Kommissioun Amendementer virgeholl huet, déi dunn en Afloss an de Projet kritt hunn. Ee Projet, deen e Rapport zum Schluss hat, deen elo de 14. Februar an der zoustänneger Kommissioun eestëmmeg ugeholl ginn ass.

Här President, mam Doud huet d'Mënschheet sech nach ëmmer schwéiergedoen, obschonns ee kéint soen, et wier dat Normaalst vun der Welt an och vläicht dat Gerechste vun der Welt, well keen dervu verschount bleift. Duerfir ass et een Thema, wat déi grouss Majoritéit léiwer verdrängt. Déi wéinegst Leit stierwe gären a keen huet gären, wann e Mënsch vun engem geet, deen ee gären hat oder deen ee gutt kannt huet an deen engem nostoung.

Niewent dem Doud selwer beschäftegt déi meescht Mënschen awer doriwwer eraus, wéi se dee Schrack, deen definitive Schrack vum Liewen an den Doud maachen. De schéinen Doud, wéi mer en esou schéin am Volleksmond nennen, wou mer no engem schéinen Owend an d'Bett ginn, gemittlech aschlofen a moies net méi waakreg ginn, ass a bleift d'Ausnahm.

Ganz oft sinn déi lescht Stonnen, Deeg, Wochen, jo Méint vum Liewe vun engem Mënsch déi batterst, déi schmäerzlechst, un éischter Stell fir déi betraffe Persoun selwer, awer och fir déi Leit, déi hir nostinn.

De medezinesche Fortschrëtt, deen net ze ëmstreiden ass, léisst eis engersäits wuel méi al ginn, awer och vill méi Leit ginn duerfir um Schluss vun hirem Liewen zu engem Fleegefall, mat all senge Konsequenzen.

Gott sei Dank huet am Laf vun der Zäit d'Mënschheet sech méi oppen, méi fräi mat deem Thema beschäftegt. Et ass keen Tabuthema méi. Jiddfereen ass sech der Problematik bewosst a jiddferee weess, datt et net nëmmen deen aneren, mä och hie selwer treffe kann. Duerfir huet d'Gesellschaft sech ëmmer méi mat där Problematik beschäftegt.

An deenen enge Länner méi fréi, an deenen anere Länner méi spéit, huet sech net nëmmen um Niveau vun der Medezin, mä och an der Gesellschaft, an der Mentalitéit selwer an domadder um politesche Plang eppes geännert. Hei zu Lëtzebuerg ass d'Debatt am Fong 1996 ugelaf, an duerch d'Gesetz vum 28. August 1998 iwwert d'Établissements hospitaliers ass eng éischt Referenz op d'Palliativmedezin gemaach ginn.

D'Chamber hat eng spezial Ethikkommissioun agesat, fir een Débat d'orientation de 16. März 1999 iwwert d'Médecine palliative, den Acharnement thérapeutique an d'Euthanasie ze preparéieren.

D'Madame Rapportrice huet an hirem schréftleche Rapport am Detail souwuel d'Gesetz wéi deen Débat d'orientation nach eng Kéier erkläert. Prinzipiell musse mer awer aus deem Débat d'orientation festhalen, datt e ganz grousse Konsens bestoung, d'Ugebuet un der Palliativmedezin ze verstäerken an auszebauen, genausou iwwert d'Aféierung vun engem Testament de vie.

Dëse breede Konsens huet d'Chamber dunn och a Motioune festgehalen. Kee Konsens bestoung an der Fro iwwert d'Euthanasie, wou d'Kolleegin Lydie Err an de Kolleeg Jean Huss de 5. Februar 2002 eng Proposition de loi deponéiert hunn.

De Projet de loi 5584 iwwert d'Palliativmedezin, dee mer elo hei diskutéieren, dréit de Recommandatiounen, wéi d'Chamber se an hire Motiounen nom Débat d'orientation de 16. März 1999 festgehalen huet, Rechnung, an duerfir fënnt och dëse Projet d'Zoustëmmung vun der ADR.

Objektiverweis muss een awer ernimmen, datt de fréiere Gesondheetsminister Carlo Wagner den 19. Februar 2004 och schonns e Projet de loi deponéiert hat, dee gréisstendeels an déiselwecht Richtung gaangen ass, deen awer no de Chamberswahle vun der neier Regierung iwwerschafft ginn ass. De Kolleeg Carlo Wagner huet elo éinescht hei bedauert, datt et véier Joer gedauert huet no sengem Projet de loi, bis dann haut en neie Projet de loi hei zur Ofstëmmung kënnt.

Ech wëll dem Kolleeg Carlo Wagner an aller Frëndschaft soen, datt hie véier Joer an aacht Méint Minister war, bis hien e Projet de loi deemools fäerdeg bruecht hat, an en dräi Méint virun de Chamberswahlen, also kuerz virun de Chamberswahlen deponéiert huet, wëssend, datt en net méi kéint virun de leschte Wahle gestëmmt ginn, a wëssend, datt en automatesch géif an dës Legislaturperiod iwwergoen. Hie war also e bësse méi lues, wéi den neie Gesondheetsminister.

(Interruption)

Jo, mä en huet awer trotzdeem laang gebraucht.

Wat elo d'Objektiver vun dësem Projet de loi ubelaangt,…

M. Carlo Wagner *(DP)*.- Här Gibéryen, wann Dir eng Kéier an d'Regierung kommt, Dir maacht alles dat éischt Joer!

(Hilarité)

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Här Wagner, mir maachen et sécherlech net méi schlecht, wéi Dir et versicht hutt ze maachen.

Wat elo d'Objektiver vun dësem Projet de loi ubelaangt, esou huet d'Madame Rapportrice déi am Detail presentéiert, esou datt ech nach just punktuell Bemierkungen eisersäits brauch ze maachen.

De Projet de loi gëtt eis déi legal Basis, fir d'Instrumenter, wat d'Organisatioun an d'Finanzéierung vun der palliativer Fleeg ugeet, ze iwwerhuelen, dat am Kader vun der bestehender Législatioun, esou wéi se vun der Union des Caisses de maladie applizéiert gëtt.

Dëst Gesetz féiert doriwwer eraus d'Directive anticipée an, oder den Testament de vie, wéi mer et bis elo am Prinzip genannt hunn. Dës Directive anticipée gëtt der eenzelner Persoun d'Méiglechkeet, am Fall wou si onheelbar krank géif ginn an zu deem Zäitpunkt net méi à même wier, selwer hire Wëllen zum Ausdrock ze bréngen, am Viraus hire Wonsch zum Ausdrock ze bréngen, wat fir Traitementer si ganz oder guer net an deem Fall wëllt kréien.

Am Fall, wou dat antrëtt, versicht den Dokter, de Wëlle vun där Persoun ze erfëllen. Duerfir muss den Dokter awer déi Vertrauenspersoun, déi an der Direktiv festgehale ginn ass, konsultéieren.

Wann also eng Direktiv besteet, ass den Dokter am Prinzip gehale festzestellen, ob déi an der Direktiv festgehale Situatioun och esou agetratt ass, an ass da gehalen, dem Wonsch vun der Persoun nozekommen.

D'Zil vun der Palliativmedezin ass d'Begleeden an den Doud, wa méiglech schmäerzlos. Duerfir ginn am Prinzip keng medezinesch Akte méi gemaach, déi e Verlängere vum Liewen als Konsequenz hätten, mä wéi gesot, et gëtt alles gemaach, fir de Mënsch schmäerzlos stierwen ze loossen. Den Dokter ass also net méi, wéi dat bis elo de Fall war, laut dem Code de déontologie vun den Dokteren an der Gesetzgebung verflicht, alles ze maachen, fir de Mënsch um Liewen ze erhalen, a kann och net méi duerfir strofrechtlech verfollegt ginn.

Dës Moossnam entsprécht enger laangjäreger Fuerderung vun den Dokteren, déi sech bis elo a solche Situatiounen an enger schwiereger rechtlecher Lag befonnt hunn.

Här President, ech hu virdru gesot, datt et d'Zil vun der Palliativmedezin wier, déi betraffe Persoun wann nëmme méiglech schmäerzlos an den Doud ze begleeden, mä net nëmmen déi Persoun selwer soll begleet ginn, mä och déi Leit, déi hir nostinn. Duerfir féiert dëst Gesetz e Congé spécial vu fënnef Deeg pro Joer a pro Fall an. Dëse Congé kann an enger Kéier geholl ginn oder am Accord mam Patron och fractionnéiert ginn. Dëse Congé gëtt wéi e Krankeschäi betruecht an och vun der Krankekeess bezuelt.

Sécherlech kann een d'Fro stellen, ob fënnef Deeg duerginn an ob eng Famill sech eens gëtt. Mä wéi bei all Gesetz ass et en Ufank, an d'Erfahrung wäert eis weisen, ob déi Regelung hei gutt ass oder ob se muss nogebessert ginn.

Genausou gutt wéi bei de Krankeschäiner hu mer och hei de Problem vun de Fräiberuffler, den Indépendanten, déi sécherlech an dësem Fall net op esou eng gesetzlech Moossnam kënnen zréckgräifen.

D'Palliativmedezin ass also e Ganzt. Et kéint ee soen, eng Teamaarbecht. Et ass un éischter Stell déi betreffend Persoun selwer, hiert Ëmfeld, d'Famill, Frënn, Bekannten, d'Dokteren, dat paramedezinescht Personal a vill Fräiwëlleger, déi sech an d'Palliativmedezin abréngen.

D'Palliativmedezin huet a kritt Erfolleg, wann engersäits dat ëmgesat gëtt, wat an dësem Gesetz festgehalen ass, a wann anerersäits d'Politik bereet ass, déi finanziell Moyenen zur Verfügung ze stellen, fir d'Palliativmedezin och flächendeckend an eisem Land ze offréieren an de Spideeler an a Strukture wéi Alters- oder Fleegeheemer, bei der Betreiung vun handicapéierte Mënsche bis hin zur Fleeg doheem.

Et ass och eng personalintensiv Fleeg, an déi mer bereet musse sinn, ze investéieren, souwuel an d'Aarbecht an an den Equipement wéi och an eng geziilten a spezialiséiert Formatioun vun den Dokteren an dem paramedezinesche Personal.

Wann ech soen, Här President, datt et eng deier Investitioun ass, da musse mer als Gesellschaft bereet sinn, dat ze bezuelen.

Ech war de Moien e bëssen enttäuscht, wéi ech am Radio eng Madame héieren hunn, déi Psychologin war, déi eng Ausso gemaach huet, déi mech am Fong e bëssen opgereegt huet. Si huet gesot: „Et ass e wéineg eng Vermëschung vun ethesche Problemer, déi eigentlech an ethesch Kommissioune gehéieren, mat politeschen, voire finanziellen Intérêten. Ech mengen, och eng Medezin, déi laang stierwend Leit begleet, ass eng ganz deier Medezin." An da relativéiert se dat e bëssen hannendrun, andeem se seet: „Mä dat soll natierlech net fir oder géint eng Stierfhëllef benotzt ginn."

(Mme Colette Flesch prend la Présidence)

Och d'ADMD - de Kolleeg Huss huet se virdrun hei ernimmt - huet de 14. Februar am „Tageblatt" an engem Artikel geschriwwen: „,Das Leben hat keinen Preis, aber die Pflege hat ihre Kosten', gibt er zu bedenken. Es sei schon erstaunlich, dass keinerlei Schätzungen über die Kosten bestehen, die mit der gesetzlichen Einführung der Palliativmedizin auf das Gesundheitswesen zukommen."

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, mir sinn der Meenung, wa mer als Parlament hei eng Palliativmedezin aféieren - an ech sinn iwwerzeegt, datt mer dat Gesetz de Mëtteg hei eestëmmeg stëmme wäerten -, dann däerf et net eng Fro vun de Finanze sinn. A wa mer esou Diskussioune féieren, wat de Käschtepunkt ass am Kader vun der Palliativmedezin, da kritt ee Gedanken, déi vill méi wäit engem ze denke ginn, datt déi Leit op eemol sech Gedanke maachen, wat aner Leit hei am Land kaschten, wa se krank ginn.

An ech denken och do u Leit...

(Interruption)

Ech sinn direkt fäerdeg, Här Huss.

Ech denken och do u Leit, déi...

Mme le Président.- Här Gibéryen, däerf den Här Huss eng Fro stellen?

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Selbstverständlech, wann et eng Fro ass.

Mme le Président.- Här Huss, Dir hutt d'Wuert.

M. Jean Huss *(DÉI GRÉNG)*.- Här Gibéryen, Dir hutt mech do zitéiert aus engem Artikel, mä...

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Ech hunn net lech zitéiert.

M. Jean Huss *(DÉI GRÉNG)*.- Dir hutt eppes zitéiert. Ech wollt awer kloer soen, a menger Ried hunn ech hei gesot, datt mir derfir sinn, datt d'Soins palliatifs grousszügeg missten équipéiert sinn. Also eis kënnt Der keng Gedanken ënnerschieben, eis géif et ëm ekonomesch Saachen hei goen.

Mme le Président.- Merci, Här Huss. Här Gibéryen, Dir hutt d'Wuert.

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Merci, Madame Presidentin. Ech wëll dem Här Huss soen, datt ech net den Här Huss hei

zitéiert hunn. Ech hunn hei en Artikel vun der ADMD zitéiert, wou dat drasteet, an ech hu gesot, och Dir hutt d'éinescht déi Organisatioun ernimmt.

Wann ech allerdéngs deen Artikel liesen, da gesinn ech, datt do steet: „...aus deren Reihen auch die beiden Abgeordneten Lydie Err und Jean Huss kommen...", an da muss ech dat awer vläicht fairerweis hei derbäisoen. Op där Pressekonferenz ass eben déi Fro vun der Finanzéierung vun der Palliativmedezin opgeworf ginn.

Ech wëll net méi wéi dat hei festhalen, well wann ech mer d'Fro stellen, wat d'Palliativmedezin kascht, da maachen ech mer meng Gedanken, datt och Leit op Gedanke komme kéinten, wat aner Krankefäll hei kaschten. Ech denken dann u Leit, déi handicapéiert vläicht op d'Welt kommen an e ganzt Liewe laang gefleegt musse ginn. Dat kascht vill méi, an dat schéngt mir awer dat Normaalst vun der Welt ze sinn, datt mer fir d'Finanze vun där Fleeg opkommen.

M. Jean Huss *(DÉI GRÉNG)*.- Mir schéngt dat och esou.

M. Gast Gibéryen *(ADR)*.- Duerfir kommen ech zum Schluss. Madame Presidentin, Dir Dammen an Dir Hären, d'Palliativmedezin kréie mer net ëmsoss. Mä ech mengen, datt eng Investitioun an e mënschewierdegt Liewe sech lount an eng ganz nobel Missioun vun enger Gesellschaft misst sinn, un éischter Stell am Interessi vun der betraffener Persoun selwer, hirer Famill an hire Bekannten. Doriwwer eraus gereecht et enger Gesellschaft zur Éier, wa se sech net nëmmen ëm Mënsche bekëmmert, wa se gesond an dichteg sinn, mä virun allem dann, wa se krank a schwaach sinn, an dat bis zu hirem leschte Moment.

Ech soen lech Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

Mme le Président.- Merci, Här Gibéryen. Den nächste Riedner ass den Här Jaerling.

M. Aly Jaerling *(Indépendant)*.- Merci, Madame Presidentin. Ech mengen, wat an dëser Diskussioun wichteg ass a wat och an der Kommissioun wichteg war, dat ass déi Serenitéit, mat där déi ganz Diskussioun gefouert ginn ass. Duerfir mäi Gléckwonsch un all déi, déi an der Kommissioun matgeschafft hunn, fir hinnen ze soen, dass se eng phantastesch Aarbecht gemaach hunn, an dass dat Gesetz hei awer elo praktesch deem entsprécht, wat all Leit, déi mat implizéiert waren, do gewënscht hunn. Och wann elo vun där enger oder vun där anerer Säit nach gesot gëtt, et hätt nach kënnen nogebessert ginn.

Natierlech ass kloer bei esou engem Gesetz, dass dat eng Ulafzäit brauch, wou een no enger bestëmmter Zäit muss kucken, wat een do ka verbesseren, wat een infrastrukturell a besonnesch wat ee personalméisseg ka verbesseren an och an der Formatioun.

Ech mengen, dat weess een elo alles net. Et ass jo kloer, dass dat hei emol en Départ ass zu enger Aktioun, déi awer dem Mënsch et erméiglecht, ganz wierdeg ze stierwen.

Ech sinn awer absolut net der Meenung, dass d'Euthanasie komplementar ass zur Palliativmedezin. Dat si fir mech zwou verschidde Welten. D'Palliativmedezin ass do, fir dem Mënsch ze hëllefen an aller Würd ze stierwen. D'Palliativmedezin erméiglecht et och, op den Acharnement thérapeutique ze verzichten. Dat heescht, an der Palliativmedezin sinn u sech all Méiglechkeeten op, esou dass ee menger Usiicht no net brauch méi wäit ze goen an net nach en zousätzlecht Gesetz, wat anscheinend komplementar soll sinn, brauch derbäizemaachen. Ech verstinn net, wat komplementar soll sinn, wann een engem de Krunn zoudréint. Ech gesinn do keng Komplementaritéit.

Wichteg fir mech ass op jidde Fall, dass mat dësem Gesetz den Départ do ass, fir de Mënschen ze hëllefen, dass och d'Méiglechkeet do ass, fir de Mënschen doheem ze hëllefen, dass d'Méiglechkeet do ass, fir dass d'Famill an déi Begleedung mat erakënnt, dass Moyenen do sinn, fir hinnen ze hëllefen och kënnen derbäi ze sinn, dass all Méiglechkeeten op sinn, wat och beruffsméiglech do ass. Ob elo d'Längt vum Congé d'accompagnement fënnef Deeg oder méi ass, dat hänkt dervun of, well hei geet et jo haaptsächlech ëm Leit, déi am Fong an enger Phase de fin de vie sinn, wou een da ka soen: Bon, ob dat elo fënnef Deeg sinn oder zwee Deeg oder e puer Deeg weider.

Natierlech wann een awer elo e Gesetz vun der Euthanasie géif virschécken, da bräicht een iwwerhaapt kee Congé d'accompagnement, dann ass et jo séier eriwwer. Duerfir verstinn ech net, dass een dann hei kann hikommen a soen, de Congé d'accompagnement wär net laang genuch.

Hei ass et esou, de Mënsch, deen an enger Phase terminale ass, soll gehollef kréie würdeg ze stierwen, net méi an net manner. Fir mech geet dat Gesetz hei duer. Mir sinn um richtege Wee. A wann et muss sinn, da muss een eben an engem, zwee Joer kucken, wat een nach kann nobesseren. Mä op jidde Fall ass dat hei e gutt Gesetz. Ech sinn och iwwerzeegt, dass dat hei eestëmmeg iwwert d'Bühn geet.

Ech soen lech Merci.

Mme le Président.- Merci, Här Jaerling. D'Wuert huet elo d'Madame Frank.

Mme Marie-Josée Frank *(CSV)*.- Merci, Madame Presidentin. Kolleeginnen a Kolleegen, ech wëll virop der Rapportrice e grousse Merci ausschwätzen, wéi se déi ganz Sitzunge geleet huet, wat ganz oft net einfach, et kann ee souguer soe komplizéiert war.

Ech wëll awer och dem Paul-Henri Meyers als eisem mandatéierte Spriecher Merci soen. Här Meyers, Dir hutt ganz a menger Intentioun fir eis Fraktioun geschwat. Ech däerf dann elo a mengem eegenen Numm schwätzen a wahrscheinlech als dat Eenzegt heibannen, wat als Parlamentarierin déi meeschten Erfahrungen mat Stierweskranke gemaach huet, well honnerte Mënschen hunn ech, léif Kolleeginnen a Kolleegen, an den Doud begleet.

Haut, den 19. Februar 2008, ass och duerfir fir mech e ganz besonneschen Dag a fir Lëtzebuerg en historeschen Dag. Mir stëmmen haut of iwwert d'Gesetz vun der Palliativmedezin, op dat mir scho säit bal zwee Jorzéngte waarden. «C'est une loi pour faire vivre et laisser mourir», seet den Här Jean Léonetti. De Projet de loi iwwert d'Palliativmedezin, dee mir haut diskutéieren an zum Vote stellen, concernéiert fréier oder spéider sécher e groussen Deel vun eis alleguerten. Dëse Projet de loi gëtt jiddfer Eenzelnem d'Recht op e würdegt Stierwen.

Den Artikel 1 vun der EU-Grondrechtecharta seet: D'Würd vum Mënsch ass onantastbar. Si ass ze uechten an ze schützen. Och dat steet am Grondsazprogramm vun der CSV an dat hu mir an de Wahlprogramm 2004 mat integréiert.

(M. Lucien Weiler reprend la Présidence)

Déi konstant Presenz vum Doud matzen am Liewe betrëfft eis hautno an erënnert eis un eis eegen Endlechkeet, Hifällegkeet a Stierflechkeet. Den Doud ass ëmmer ze gesinn an der Dialektik tëschent Revolt a Resignatioun. Den Doud weist eis Ofhängegkeet vun der Natur. Firwat esou vill Leit Ängschten a Schwieregkeeten hunn, sech mat Stierwen an Doud ze konfrontéieren, léisst an eiser moderner, egoistescher Welt vill Froen op.

Déi heiteg Astellung zum Liewen, zum Stierwen an zum Doud an eiser Gesellschaft ass zwiespälteg, jo souguer widderspréchlech.

Op där enger Säit kënne mir eng wäitgehend Tabuiséierung vum Stierwen a vum Doud feststellen. Den Doud entsprécht net méi dem Idealbild vum heitege Mënsch: fit a gesond. D'Gesellschaft huet den Doud verdriwwen.

Op där anerer Säit ass den Doud an de Medien omnipresent. Schonn an den éischte Liewensjore ginn d'Kanner duerch Film an Televisioun all Dag mat Dosende vun Doudege konfrontéiert. Dobäi geet et net ëm en alldeegleche Stierffall, mä ëm Mord, Suicide, Autosaccidenter an esou weider. Et kann ee sech froen, wat fir e Bild vum „normalen" Stierwen d'Kanner, déi Jugendlech an eis Gesellschaft iwwerhaapt nach hunn. Well doheem ze wéineg Leit kënne stierwen, wat fréier einfach ganz normal war.

Mir kënnen also vun enger ambivalenter Haltung schwätzen. Den Doud ass an de Medien omnipresent, d'Tabuiséierung vum Doud awer verstäerkt sech, wat eigentlech pervers ass. Mä all Mënsch lieft, ob dat esou gewollt ass oder net, wéi een op Däitsch seet „im Angesicht des Todes".

Datt mer alleguerte stierwen, dat wësse mer, mä wéi, dat ass ongewëss. Ech kann lech jiddefalls soen: Kee Mënsch stierft einfach. Stierwen ass net norméierbar. Aus menger laangjähreger Experienz als Infirmière an am Soin palliatif weess ech, datt et vill Leit gëtt, déi och konnte schéi stierwen. Duerfir erlaabt mer e ganz kuerzt Zitat, wou ech ëmmer Buch gefëiert hunn iwwer schéint Stierwen, awer och iwwer Leit, déi schlecht gestuerwe sinn.

En Zitat vun enger Damm. Wou se eng Stonn virum Stierwe gefrot hat, fir de Paschtouer ze kréien a wollt versi ginn, du sot se: „Ech hu keng Péng méi. Ech hunn ausgelidden. Ech sinn esou glécklech, fir ze stierwen. Huelt mech elo! Si waren all hei. Ech hunn haut nach de Rousekranz gebiet. Ech brauch näischt méi ze iessen, näischt méi ze drénken, hu keng Péng méi. Et ass alles genuch hei op dëser Welt. Loosst mech goen a bleift a Fridde mateneen zesummen an der Famill."

Do kann ech lech soen, Kolleeginnen a Kolleegen, wann een e Mënsche während Wochen a Méint an de leschte Phase vum Liewen intensiv begleet huet an et kritt een dat als Merci, dat ass dee schéinste Merci, deen ee vun engem Mënsch ka kréien! An der Politik, muss ech awer feststellen, ass dat ganz, ganz aneschters.

Wann ech elo grad vun deem schéine Stierwe geschwat hunn, da kann ech awer och drop hiweisen, datt et ganz, ganz vill Leit gëtt, déi schlecht gestuerwe sinn an och nach schlecht stierwen, och well d'Familljen dacks net gutt genuch mat agebonne waren an d'Famill an déi lwwerliewend schlecht Erfahrunge mat Stierwen, Doud an Trauer gemaach hunn. Mir brauchen duerfir flächendeckend eng Palliativmedezin a -fleeg.

D'Philosophie vun de Soins palliatifs ass déi schéinst, déi nobelst an déi würdegst Philosophie, déi et gëtt. Géint all Gesetzer vun der wirtschaftlecher Rentabilitéit hält se fest, datt een nach villes ka maachen, wa bal näischt méi ze maachen ass. An do sinn ech Zeien. Si ass en Acte gratuit, besonnesch fir déi Leit, déi als net méi rentabel ugesi ginn, ënner anerem eis behënnert an dement Matbierger an nach vill anerer. Si mécht keng Diskriminatioun vu kenger Aart. Si weist, datt e Liewe ka bis zum längste Moment liewenswäert sinn.

Eng Gesellschaft gëtt dorunner gemooss, wivill si mécht fir déi, déi schwaach sinn a fir déi, déi sech selwer net wiere kënnen. Och duerfir ass den Ausbau vun der Palliativfleeg e wichtegen Indice an deem Kontext, gradesou wichteg wéi d'Bruttosozialprodukt. Si hëlt all Mënsch seriö. Si garantéiert d'Hoffnung bis zum leschte Moment.

Firwat brauche mer den Ausbau vun der Palliativmedezin am Kader vun deem neie Gesetz?

1. Well ech éinescht gesot hunn, dass et vill Leit gëtt, déi schlecht gestuerwe sinn. Firwat? Well vill ze vill oft de Moment verpasst gëtt, fir vun der kurativer an déi palliativ Phas iwwerzegoen an onnëtz weidertherapéiert ginn ass a gëtt, anstatt en optimale Plan de soins anzeleeden. Mä duerfir brauche mir engagéiert Dokteren a Soignantspersonal a Soins palliatifs.

2. Well nach ëmmer net genuch Dokteren a Soignantspersonal d'Méiglechkeete vun der heiteger Palliativmedezin notzen.

3. Well nach allze oft keng individuell ugepassten optimal Schmäerztherapie ugewannt gëtt, well vill Dokteren net en connaissance de cause vun där heiteger Schmäerztherapie sinn.

4. Well d'Famill net oft genuch an d'Betreiungskonzept integréiert gëtt.

Firwat sinn iwwerhaapt weltwäit palliativ Bewegungen entstanen?

Si sinn ze gesinn als Reaktioun op Inhumanitéit an eng ausschliesslech Techniséierung a Medikaliséierung vum Stierwen an de Kliniken.

Eng echt Palliativkultur ze institutionaliséieren, ass eng gesellschaftspolitesch Aufgab. Doheem, am Spidol, an den Alters- a Fleegeheimer, an an noer Zukunft am Hospice zu Hamm, genannt „Haus Omega", wou all Mënsch eng gläichwäerteg, individuell ugepasste Prise eng charge garantéiert kritt, fir déi verbleiwend Liewenszäit mat esou vill Liewensqualitéit wéi méiglech ze erfëllen.

Mir brauchen an eisem Land eng Palliativkultur, e palliative Reflex bei alle Kranken an an alle Stadië vun hirer Krankheet. E ganzheetlecht Betreiungskonzept stellt enorm Ufuerderungen un dat behandelnd Team, wat zur interdisziplinärer Zesummenaarbecht muss fäeg sinn.

Déi verschidden Disziplinen däerfen net nieftenee schaffen, mä si musse wéi Zännrieder aneneegräifen. Viraussetzung ass eng offe Kommunikatioun mam Patient, esou wäit wéi dat méiglech ass a wéi de Patient et wëllt, mä och mat der Famill a besonnesch am Team. Ass dëse Kommunikatiounsprozess gestéiert, da scheitert d'palliatiivt Konzept. Duerfir brauche mer och Supervisioun fir déi, déi grad an deem Beräich schaffen, fir datt se net fréizäiteg ausbrennen.

Säit 1990, der Grënnung vun Omega 90, huet hei zu Lëtzebuerg dank der Pionéieraarbecht vum Dokter Bernard Thill mat villen engagéierten an iwwerzeegte Kämpfer an deene leschte Jorzéngten ugefaang, sech eng Palliativkultur ze entwéckelen.

Omega 90 huet an all deene Jore verschidde Formatioune fir honnerte vun Infirmièren an Dosende vu Bénévolen ugebueden, wou ech och d'Chance genotzt hunn, mech weiderzebilden, fir besser a méi professionell stierweskrank Mënschen ze begleeden.

Omega huet vill Öffentlechkeetsaarbecht geleescht. D'Palliativstatioun am Escher Spidol ass en Aushängeschëld fir Lëtzebuerg vun engem superen Encadrement en fin de vie, wou déi stierweskrank Mënsche mat alle Souffrancen, de kierperlechen, de séileschen, de psycheschen, de spirituellen a soziale Souffrancen en charge geholl ginn, wou selbstverständlech och d'Facteure Professionalitéit, Mënschlechkeet an Zäit eng enorm wichteg Roll spillen.

An der Tëschenzäit hunn déi eenzel Kliniken am Land an och Alters- a Fleegeheimer mat anere Modeller Unités de soins palliatifs ugefaangen a sinn amgaang se auszebauen.

Fir eng optimal Palliativfleeg ze erreechen, ass eng zolidd Formatioun den A an den O vun enger garantéierter Prise en charge. Dat bezeien all Acteuren um Terrain, déi sech säit Jore fir d'Weiderentwécklung an d'Fleeg vun der Palliativmedezin asetzen. An do vergiessen ech och all déi net, déi dobaussen an den ambulante Servicer täteg sinn. Och si verdéngen e grousse Respekt a solle weider esou schaffen.

Et geet awer och drëms, datt all déi Acteuren, déi am Beräich vun dem Soin palliatif schaffen, net nëmmen d'Dokteren, mä och all déi Leit bis zu deenen, déi d'Iesse bréngen, mussen an déi Formatioune laangfristeg mat agebonne ginn, well all si sinn en aktiven Acteur um Terrain bei Leit en fin de vie.

Am Gesetz steet am Artikel 1, datt de Stat d'Responsabilitéit vun der Formatioun iwwerhëlt. Ech leeën deenen zoustännege Ministeren un d'Häerz, datt se esou schnell wéi méiglech Formatiounszyklen definéieren an organiséieren, souwuel an der Formation initiale wéi an der Formation continue, fir d'Soignantspersonal. Mä och d'Dokteren däerfe sech hire Responsabilitéiten net entzéien an et misst een derfir suergen, datt all Dokter, deen zu Lëtzebuerg praktizéiert a concernéiert ass mat Personnes en fin de vie, déi noutwendeg Formatiounsstonnen noweise muss, fir eng Autorisation d'exercice ze kréien an dee spezielle Forfait a Rechnung ze stellen.

Well ech kann lech soen - an dat deele vill Infirmièrë mat mir -, datt mer einfach ze vill Dokteren hei am Land nach hunn, déi net genuch en connaissance de cause sinn! Ech ginn net midd dat ze widderhuelen.

Wann ech bis elo vun de Responsabilitéite vu Stat, Dokteren, dem Personnel encadrant geschwat hunn, da wëll ech elo iwwert d'Responsabilitéit vu jiddfer eenzelne Bierger schwätzen.

Ech maachen e waarmen Appel: Jiddfereen als responsabele Bierger soll sech fréi genuch mat sengem eegene Liewensenn auserneesetzen an eng Patienteverfügung schréftlech hannerleeën.

Nëmmen esou ass et méiglech, datt deen eegene Wëllen, wann dee Kranken net méi selwer matbestëmme kann, esou wäit wéi méiglech erfëllt gëtt.

Ech kann lech soen, et lieft sech einfach vill besser, wann ee mat sengem Vertrauensdokter oder mat senger Personne de confiance dat am Viraus an am beschte schréftlech regelt.

Sécherlech ass zur Directive anticipée oder Patienteverfügung, wéi mer et nennen, nach vill Iwwerzeegungsaarbecht ze leeschten. Do denken ech misst och de Ministère Formateuren ausbilden, fir deenen Hëllefstellung unzebidden, wa se net selwer kënnen eng Patienteverfügung formuléieren.

Eng Patienteverfügung ass awer kee Sécherheetsgurt, well een net all méiglech Situatiounen am Viraus detailléiert ka virausgesinn. An dach ass se dat bescht Hëllefsmëttel fir den Dokter an déi Concernéiert.

E weidere wichtege Pilier am Projet de loi ass de Begleedungsurlaub, mat deem

d'Membere vun der Famill vu stierwende Mënschen d'Recht op e Congé vu maximal fënnef Deeg kréien.

Wann een dat viru Jorzéngte gefuerdert hätt, dat hätt kee verstanen, well et einfach selbstverständlech war, datt een déi néidegst Zäit sech hëlt fir senger Famill en fin de vie bäizestoen. Haut ass dat eben anescht, an duerfir ass et och gutt, datt mer e Congé d'accompagnement en fin de vie hei mat an d'Gesetz integréiert hunn.

Ech kommen zum Schluss.

Loosse mer dem Palliativgesetz eng Chance ginn! Loosse mer weiderbauen op deem, wat säit bal zwee Jorzéngte sech hei entwéckelt huet. Et lount sech, sech fir d'Liewen an de Schutz vum Mënsch anzesetzen!

Keng Politik a Gesellschaft kann hire Memberen e mënschewierdegt Stierwe garantéieren, wa se net bereet ass, déi finanziell Moyenen, déi ee fir den Ausbau vun der Palliativmedezin brauch, zur Verfügung ze stellen. An enger Gesellschaft, an där d'Virstellunge vun engem gudde Liewensenn esou individuell wéi déi eege Liewenserwaardunge sinn, bleiwen Hospiz- a Palliativbewegungen déi mënschlechst Äntwert op d'Leide vu Schwéierstkranken.

Wéi wier et, wa Lëtzebuerg um Gebitt vun der Palliativfleeg e Musterbeispill fir d'Ausland kënnt ginn? Eng Kultur vum Liewen, vun der Solidaritéit, vum Zesummestinn an Zesummesinn. Ech soen: Du kanns dech op mech verloossen, ech loossen dech net am Stach, du bass bei mir gebuergen, du bass net eleng, ech halen deng Hand.

Et geet hei ëm d'Fundamenter vun engem humanistesche Weltbild, esou wéi ech den Humanismus gesinn a wéi ech e liewen: eng sozial Verflichtung géintiwwer all deenen, déi onnëtz leide mussen, och nach am 21. Jorhonnert. Et geet schliesslech ëm d'sozial Kohesioun an eiser Gesellschaft an ëm d'Dignitéit als engem vun deenen elementaarste Mënscherechter.

Ech soen lech Merci fir d'Nolauschteren.

Une voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Madame Frank. Domat ass d'Diskussioun ofgeschloss. D'Regierung huet elo d'Wuert. Fir d'éischt den Här Gesondheetsminister Mars Di Bartolomeo.

M. Mars Di Bartolomeo, *Ministre de la Santé et de la Sécurité sociale*.- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, de Gesetzesprojet iwwert d'Palliativfleeg, d'Stierfbegleedung an de Congé d'accompagnement, deen den Zougang zu enger qualitativ gudder Betreiung vum Liewensenn soll garantéieren, ass e gudde Projet.

E setzt kloer Signaler, e schaaft e Recht, fir dass de Mënsch op sengem leschte Wee wierdeg gehollef kritt an anstänneg begleet gëtt. Och wann um kurative Plang näischt méi ze maachen ass, gëtt et nach ganz villes, wat ze maachen ass, fir d'Liewensqualitéit an deene leschten Deeg ze verbesseren an de Schmäerz, d'Leiden esou wäit wéi méiglech ewechzehuelen.

Dat Gesetz schaaft eng zolidd Basis, fir d'Moyenen ze gi fir den Ausbau vun dem Palliativugebuet, a fir de Leit ze hëllefen, fir besser kënnen ze stierwen. Den Doud als lescht Etapp vum Liewe gëtt domat definitiv aus der Tabuzon erausgeholl an et gëtt unerkannt, dass och dës Etapp an eisem Gesondheets- a Sozialsystem eng Prioritéit verdéngt.

Dat Gesetz erkennt un, dass de Mënsch a senge leschten Deeg déi beschtméiglech Fleeg, eng aner Fleeg wéi déi, déi mer gewinnt sinn, zegutt huet. Dat Gesetz ass eng Unerkennung fir déi Leit, déi Institutiounen, déi op dësem Gebitt iwwer laang Jore Pionéieraarbecht geleescht hunn an duerfir déif Unerkennung verdéngen, well si eigentlech déi Diere grouss opgemaach hunn, duerch déi mer haut ginn.

Dat Gesetz ass en Duerchbroch, an ech soen dat ganz kloer an haart, well an deene leschte Wochen den Débat e bësse laanscht dëse Projet gelaf ass. Dat ass schued, well dee Projet eng ganz Rei vu wichtegen, neien Akzenter setzt. Dee Projet wäert alle Leit, déi um Stierwe leien, an hire Famillje vill bréngen, onofhängeg wéi déi Diskussioun iwwer aktiv Stierfhëllef ausgeet, déi mer elo an enger Stonn wäerte féieren. Dee Projet huet seng voll Tragweit, egal wéi an deem zweete Volet vun der Diskussioun ofgestëmmt wäert ginn.

Vill Leit hu bei dësem Gesetz mat ugepaakt. Ech soen hinnen en häerzleche Merci, well si hunn alleguer dozou bäigedroen, dass iwwer wäit Strecken d'Serenitéit bei dëser Diskussioun gehale ginn ass, mat där enger oder anerer Entgleisung, mä déi awer net iwwerwien huet. Et ass d'Serenitéit, déi an dëser Diskussioun largement iwwerwien huet.

D'Grondlag fir dëst Gesetz, wat zwee Voleten huet, ass bei de Verhandlungen iwwert d'Regierungsbildung 2004 geluecht ginn, wou déi zukünfteg Partner sech eens gi sinn, fir déi zwee Projeten, déi ënnert der viregter Regierung deponéiert gi waren, nach eng Kéier ze iwwerschaffen, enger Opposition formelle vum Conseil d'État bei engem Volet Rechnung ze droen, a bei deem anere Volet, deem vun der Palliativbegleedung, deem Rechnung ze droen, wat amgaang war ze passéieren an eisen Nopeschlänner, besonnesch a Frankräich, wou eng Eenegung amgaange war iwwert d'Parteien eraus an deem dote Beräich.

Mir sinn op de Wee geschéckt ginn, fir deem Rechnung ze droen, a mir hunn dat gemaach a laangen, ganz seriöen Diskussiounen. Firwat dat esou laang gedauert huet? Ma well mer déi hei Diskussioun mat aller Seriositéit ugaange sinn a jiddferee gehéiert hunn, dee mer hu missen héieren, fir eis en definitiivt Bild an dëser komplexer Matière kënnen ze maachen.

Hei huet jiddferee matgeschafft: vun der Regierung iwwert d'Parlament, iwwert déi Leit, déi am Gesondheetssecteur schaffen, bis hin zu der Société civile. Si hu sech alleguer d'Méi gemaach, fir all Elementer ofzeweien, an hunn, mengen ech, alleguer dozou bäigedroen, dass mer hei e gudden, ausgegorenen, komplette Projet kënnen an d'Parlament bréngen.

Ech hu virdru gesot, dass eigentlech den Ustouss an de Koalitiounsverhandlunge komm ass, mä ech wëll awer net de Verdéngscht vu mengem Virgänger, fir d'Basis vun dësem Projet geschaf ze hunn, vergiessen.

Et ass richteg, dass eng Basis do war an dass mer net hu misse bei null ufänken, mä ech soen awer och ganz kloer: Déi Diskussiounen, déi mer gefouert hunn, hunn dozou bäigedroen, dass mer dat Gesetz an enger Rei vun essenzielle Punkte weider konnte verbesseren, dass mer dat Gesetz och méi einfach konnte maachen, andeem mer déi méi bürokratesch Elementer erausgeholl hunn.

Déi wesentlech Punkte vum Gesetz sinn an der Diskussioun hei opgezielt ginn. Ech brauch net am Detail dorop anzegoen.

Eent vun den Haaptverdéngschter vum Gesetz wäert sinn, dass eng anstänneg Palliativfleeg fir de Mënsch an deene leschten Deeg vu sengem Liewen net méi dem Zoufall iwwerlooss gëtt. Well haut ass et nach esou, dass déi Servicer ënnerschiddlech gutt opgebaut sinn, an dass, wann ee vill Chance huet, een an e ganz performante Service kënnt, a wann ee manner Chance huet, an e manner ausgebaute Service kënnt oder iwwerhaapt keng Palliativfleeg kritt. Dat ass net gutt, dat soll net esou sinn.

Wat déi Palliativmedezin u Plus-value bréngt, dat ass bewise ginn um Terrain. Duerfir, well den Terrain et bewisen huet, dass dat eng ganz seriö Plus-value ass, muss se kënne jiddferengem garantéiert ginn, dee se brauch. Et ass also e Recht; et ass e gesécherten Accès zu qualitativ gudden, multidisziplinäre Soinen am Spidol, an de Strukture fir eeler Leit an doheem. De Choix läit bei de Patienten, wann de Choix nach geholl ka ginn, jee nodeem wéi wäit fortgeschratt d'Situatioun ass a wéi schwéier déi Soinë sinn, déi parallell zu der Palliativbegleedung gebraucht ginn. De Mënsch selwer kann also mat senger Famill wäitgehend matbestëmmen, wou e gefleegt gëtt, wou e stierwe wëllt.

Wann ech soen, et ass en Zesummewierke vun deene verschiddene Strukturen, dann hu mer an der Diskussioun ganz intensiv doriwwer diskutéiert, well kee vun eis erëm eng vun deenen traditionelle Rivalitéiten an deem dote Beräich wëllt, wéi et hei zu Lëtzebuerg üblech ass. Mä déi verschidde Servicer, déi verschidden Institutiounen, déi verschidde Prestatairë mussen, sollen hei am Intérêt vum Patient zesummeschaffen. Do sollen och Brécke gebaut ginn. Ënner anerem ass de Carnet de soins ee vun deene Mëttelen, duerch déi déi Koordinatioun soll begënschtegt ginn.

Hei geet et net drëm, fir deenen eenzelne Servicer e Gefalen ze maachen, mä hei geet et drëm, dass de Patient do gefleegt gëtt, wou en am beschte ka gefleegt ginn.

De Projet soll eng regelrecht Palliativkultur erméiglechen an - an dat ass ee vun deene wichtegen Elementer, déi vläicht net genuch ervirgestrach ginn - de Projet soll den notzlosen Acharnement, déi onnéideg, déi onvernünfteg, déi sënnlos Soinë verhënneren an dem Fleegepersonal déi noutwendeg Ofsécherung ginn, wa se sënnlos Soinen - erniddregend Soinen - net prestéieren. Net well se et net wëllen, mä well déi Soinen net méi hëllefen, well se näischt bréngen.

Et geet bei dësem Gesetz also net drëm, fir d'Liewen ënner allen Ëmstänn ze verlängeren, egal wat vun notzlose Moyenen agesat ginn, mä et geet drëm, fir déi Deeg, déi nach bleiwen, an d'Liewensqualitéit an deenen Deeg, déi nach bleiwen, besser ze maachen, fir kënnen ënner gudde Konditiounen Abschied ze huelen. Dat ass e ganz wichtegt Element vun deem Gesetz. Dat muss een och ënnersträichen.

Well déi Stierfbegleedung esou gutt an esou professionell wéi méiglech soll sinn, gëtt d'Noutwendegkeet vun der Formatioun an der Formation continue vun den Dokteren an dem Fleegepersonal am Gesetz verankert.

Well d'Fleeg um Liewensenn ass net déiselwecht, wéi déi aner Fleeg. Duerfir soen ech och erëm eng Kéier ganz kloer an däitlech, dass all déi, déi matmaache wëlle bei der Begleedung a bei der Betreiung zum Liewensenn, sech där Formatioun musse stellen. Fir Dokteren a Fleegepersonal ass nun emol déi Situatioun zum Liewensenn - wéi soll ech soen - eng verkéiert Welt. Si hunn an hire Studien an an hirer Praxis geléiert, wéi een de Leit soll hëllefen, wéi ee se kann heelen. Fir si ass dat hei eng ongewinnte Situatioun, wou et net méi ëm d'Heele geet, mä wou et drëm geet, fir deene Leit ze hëllefen, esou gutt wéi méiglech aus der Welt erauszegoen.

Dat ass een net gewinnt, an duerfir muss jiddfereen, deen do matmécht, sech op déi dote Situatioun kënnen astellen. Do fält och kee Meeschter vum Himmel. Och dat ass ze léieren, entweder a laanger Praxis oder awer duerch eng Formation continue. Där Formation continue muss ee sech stellen. Ech sinn och duerfir frou, dass am Budget Mëttele virgesi sinn an dass och déi Sociétéite vun den Dokteren - och vun de Generalisten - amgaang sinn, esou Offeren unzebidden. Och eis traditionell Partner wéi Omega 90 wäerte bei där Formatioun wichteg Partner sinn.

De Projet de loi stellt de Patient an de Mëttelpunkt a schaaft mat der Directive anticipée d'Instrument, fir mat Hëllef vu Famill respektiv Vertrauenspersounen de Wëlle vum Stierwende kënnen ze respektéieren. Dat ass eng wichteg Hëllef och fir d'Dokteren a fir d'Fleegepersonal, fir ze wëssen, wat de Patient wëllt, wat hien op kee Fall wëllt, wann hien dat net méi haart ka soen.

Och do hu mer d'Optioun geholl, fir net de bürokratesche Wee ze huelen - nämlech den Enregistrement vun där Directive anticipée bei der Direktioun vun der Santé -, mä dat ass eng Affär tëschent dem Patient, tëschent dem Mënsch a senger Vertrauenspersoun. Mir sammelen do Erfahrungen. Wa sech sollt weisen, dass eng Enregistrementsprozedur noutwendeg ass, da kann ee selbstverständlech doriwwer diskutéieren.

Iwwerhaapt - an ech hunn dat virdru gesot - huet dee Projet d'Optioun geholl, fir net a Bürokratismus ze verfalen, well eng Bürokratiséierung vum Doud sécher net dat ass, wat mer wëllen. La mort administrée, dat ass net esou wéi ech mer déi lescht Deeg virstellen. Dat ass och an dësem Gesetz net gemaach.

Ech wëll och op dat Argument oder dee Reproche agoen, deen dem Projet gemaach ginn ass. Iwwregens war ech onglécklech driwwer, dass dee Projet zwar iwwer laang Strecke ganz positiv begleet ginn ass vu quasi jiddferengem, mä esou just kuerz virum Torschluss op eemol Argumenter op den Dësch geluecht gi sinn, wou gesot ginn ass: Oh, dee Projet huet awer do an do Lacunen, an de Projet misst méi Kontrollmechanisme virgesinn, oder en huet keng Kontrollmechanismen.

Dat ass eng falsch Vue, well mer an deem heite Projet an enger anerer Philosophie dra sinn. Mir sinn hei net an enger Philosophie vu Liewe bewosst zum Enn féieren. Mir sinn hei an enger traditioneller Fleegphilosophie, wou mer soen: Mir hëllefen de Leit. Mir entlaaschten d'Leit. Mir ginn hinne Soinen, aner Soinen.

Duerfir, wa mer do komplizéiert Kontrollmechanisme misste maachen, da misste mer se bei sämtlechen anere Soinë maachen, well wann hei Abusen an där Soins-Approche kënne passéieren, da kënne se selbstverständlech och bei all deenen anere Beräicher geschéien. Hei geet et drëm, fir d'Liewensqualitéit esou laang wéi méiglech ze erhalen. Déi Differenz kënnt kloer eraus.

D'Zil vum Projet ass net, fir den Doud ze provozéieren. D'Zil ass, fir besser kënnen ze stierwen. Dat Gesetz seet ganz kloer - an dat ass nei vis-à-vis vun deem Projet, deen ënnert der viregter Regierung deponéiert gi war -, dass een alles muss maachen, fir de Leit Leiden, Schmäerze physescher a psychescher Natur ze erspueren, souguer dann, wann doduerch d'Liewe verkierzt géif ginn.

En ass also ganz kloer akzeptéiert, deen double Effet - deen duebelen Effet, dat heescht, entlaaschten, och wann dat eng Lieweverkierzung ka mat sech zéien -, och wann een objektiverweis muss soen, dass dat a seltene Fäll geschitt, well deen Dosage ass awer relativ gutt ze maachen. Et soll een net soen, dass systematesch duerch d'Palliativbetreiung, duerch d'Palliativsédatioun d'Liewe géif verkierzt ginn. Dat ka geschéien. An dat ass och akzeptéiert.

Hei ass et also eendeiteg, dass d'Zil net ass, den Doud ze provozéieren, mä den Doud kann a verschiddene Fäll d'Resultat vun der Sédation palliative, vun der palliativer Médicatioun sinn. Dat ass eng vun deene groussen Differenzen tëschent dem Gesetzesprojet an der Proposition de loi.

Et muss een och soen, dass bei enger ganz gudder Palliativmedezin, déi systematesch gemaach gëtt, de Wonsch, fir d'Liewe verkierzt ze kréien, zréckgeet. Wat déi Palliativbetreiung besser ass, wat dee Wonsch, fir fréizäiteg aus dem Liewen erausgeholl ze ginn, méi zréckgeet.

Dat heescht also, déi aner Differenz, déi et tëschent dem Gesetzesprojet an der Proposition de loi gëtt, dat ass, dass de Projet de loi d'Majoritéit - bal all Stierwenden - ka betreffen, an dass d'Proposition de loi extrem Ausnahme betrëfft. Et ass wichteg, dass een déi Nuance och eriwwerbréngt. Deen heite Projet ka jiddfer Eenzelne betreffen a betrëfft wahrscheinlech déi grouss Majoritéit vun de Leit, well mer an der Zwëschenzäit an der Situatioun sinn, dass mer alleguer vill méi al ginn an dann am héijen Alter déi Palliativbetreiung vill méi systematesch wäert ginn.

Am Débat ass d'Fro vum Käschtepunkt gestallt ginn. Hei ass eng ganz kloer Äntwert: Een, deen A seet, muss och B soen. Wa mer déi heiten nei Leeschtung schafen, da musse mer eis och d'Moyenë ginn, fir se progressiv opzebauen. Dat geet net mat engem Zauberstab. Een, deen elo mengt, muer wär an der Palliativmedezin alles perfekt, dee stellt sech eppes Falsches vir. Mir bauen déi Palliativmedezin aus, déi schonn zum Deel besteet a wou exzellent Aarbecht geleescht ginn ass.

Ech kennen ee gutt Beispill aus menger Regioun zu Esch - fir net den Numm ze nennen. Selbstverständlech gëtt et och e ganze Koup anerer, déi opgebaut gi sinn an déi gutt Aarbecht leeschten. Mä vu dass dat mer e bësse méi no ass, däerf ech dat och soen. Mir wäerten och déi Moyenë fannen an der Krankekeess, iwwert d'Statuten an der Assurance dépendance, iwwert de Règlement grand-ducal.

Ech kommen esou lues zur Konklusioun. Bei all positiver Approche zu dësem Gesetz kann ee sech d'Fro stellen: Si mer dann elo mat dësem Gesetz um Zil ukomm, oder ass et eng ganz wichteg, eng essenziell, eng extrem wichteg Etapp? Do deele sech d'Meenungen. Fir déi eng ass et d'Zil, fir déi aner ass et eng wichteg Etapp, wou eppes hannendru misst kommen.

Ech muss soen, ech soen dat esou, wéi ech dat emfannen: Et gëtt sécher Situatiounen, a mir hunn der - dat sinn déi, déi am meeschte mediatiséiert och gi sinn - gesinn, do sinn net all Problemer mam Palliativgesetz ze léisen. Dat ass esou. Dat muss een esou kënne soen. Do gëtt d'Palliativmedezin net all Äntwert.

Ech hu ganz déiwe Respekt vis-à-vis vu Leit, déi soen, no där doter Etapp ass eng weider Etapp noutwendeg. Alles aneschters géif lech och vu mir wonneren, well ech sengerzäit mat villen anere Parlamentarier eng Resolutioun an déi Richtung gestëmmt hunn.

D'Regierung - an da kommen ech zum Schluss - huet an dëser Problematik e Wee gewielt, wou se net op Anhieb wosst, wou se géif landen. Si wosst net, wat fir eng Resultater bei wat fir engem Vote géifen erauskommen. An ech fannen, dass dat déi richteg Approche war, well mer alleguer dovun iwwerzeegt sinn, dass dat hei en extrem wichtege gesellschaftspoliteschen Débat

ass. Eng wichteg Diskussioun, wou jiddferengem seng Iwwerzeegungen a säi Gewëssen am Spill ass. An dat hu mer gemaach.

Duerfir: Wann hei esou Bemierkunge gemaach ginn, wou gesot gëtt: Elo kucke mer awer emol, wéi déi eng Partei sech verhält oder wéi déi aner Partei sech verhält, da sinn dat Ausrutscher.

Well wann ee vu Gewëssensfräiheet schwätzt, dann ass déi ondeelbar. An d'Gewëssen ass net nëmme fräi, wann et een arrangéiert, mä d'Gewësse muss och fräi sinn, wann et een net arrangéiert. Duerfir maachen ech en Appel u jiddfer Eenzelnen, deen hei an deem Sall sëtzt, d'Meenung vun deem aneren ze respektéieren an net erëm op déi parteipolitesch oder Politique-politiciennes-Schinn ze goen. Hei kann et net drëm goen, fir engem politesche Géigner eng auszewëschen.

Ech géif dovir warnen! Respekt ass eppes, wat ee sech net kann einfach zurechtleeën!

Dann déi lescht Fro, déi vläicht gestallt gëtt, an ech beäntwere se dann direkt: Wat passéiert, wann dat heite Gesetz à l'unanimité gestëmmt gëtt, a wat geschitt, wa gläichzäiteg d'Proposition de loi gestëmmt géif ginn?

Do kann een all formalistesch Diskussioun féieren an déi gëtt mat Sécherheet gefouert, well ech lech ganz sécher soen: Egal wéi de Vote ausgeet, lant déi heiten Diskussioun erëm eng Kéier am Parlament an da musse mir doriwwer diskutéieren, wéi et weidergeet.

Ech kann lech just soen, wann deen éischte Vote geholl ass, da wäert d'Regierung deen demokratesche Vote respektéieren, a wann deen zweete Vote positiv oder negativ ausgeet, da wäert d'Regierung dee Vote och respektéieren. A wann de Vote positiv bei der Proposition de loi ausgeet, da wäert d'Regierung och alles maachen, fir demokratesch Voten an d'Praxis ëmzesetzen. Eppes aneschters géif lech wuel iwwerraschen.

An deem Sënn soen ech lech Merci fir d'Qualitéit vun der Diskussioun bis elo.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Här Minister. Dann huet d'Madame Familljeministesch Marie-Josée Jacobs d'Wuert. Madame Jacobs, wann ech gelift.

Mme Marie-Josée Jacobs, *Ministre de la Famille et de l'Intégration.*- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech géif mech wëllen dem Merci an de Félicitatiounen uschléissen, souwuel fir d'Rapportrice an d'Presidentin d'Madame Mutsch wéi och fir déi ganz Kommissioun, an ech mengen och, datt mer kënnen dem Sekretär vun der Kommissioun e grousse Merci soen, dem Här Bisenius, deen et och net ëmmer einfach hat, fir erauszefannen, wat dann elo gemengt wier a wat fir e Wuert elo misst duerch wéi eent ersat ginn. Duerfir si mer frou, datt mer haut deen Text hei zur Verfügung hunn.

Här President, d'Chamber steet haut viru wichtegen Ofstëmmungen: eng Kéier de Projet de loi vun der Regierung iwwert d'Palliativfleeg, an de Vote iwwert de Gesetzesvirschlag Err/Huss, fir zu Lëtzebuerg d'Euthanasie ze legaliséieren.

Trotz vill Opklärungsaarbecht vun der Press an an der Press, stellen ech ëmmer nach fest, datt vill Leit den Ënnerscheed net maachen tëschent dem Acharnement thérapeutique oder der Obstination déraisonnable an der Euthanasie. Si soen, ech si fir d'Euthanasie, a wann een da freet, wat verstees de dorënner, da kritt ee ganz dacks als Äntwert: Ech wëll mäi Liewen net kënschtlech verlängert kréien; ech wëll net herno nach vill Péng mussen ausstoen.

Mam Gesetz iwwert d'Palliativfleeg, an och ewell virauser mam Gesetz iwwert d'Organisation hospitalière vun 1998, konnt den Acharnement thérapeutique fir Leit mat onheelbarer Krankheet, déi an hirem Endstadium ukomm waren, vum Patient refuséiert ginn. An den Dokter, dee keen Acharnement thérapeutique dobäi gemaach hat, konnt och net strofbar gemaach ginn.

Palliativfleeg ass eng aktiv Fleeg, déi vun enger pluridisziplinärer Equipe gemaach gëtt, am Respekt vun der Würd vun der Persoun, déi gefleegt gëtt. Palliativfleeg ëmfaasst all physesch, psychesch a spirituell Bedierfnesser vum Mënsch, dee gefleegt gëtt, an och vu senger Famill, déi ronderëm hien ass. Hei ass Schmäerzbehandlung abegraff, grad ewéi och datt psychescht Leide gelindert gëtt.

Palliativfleeg kann een am Spidol, am Alters-, am Fleege-, am Behënnertenheem kréien, kann an enger spezifescher Institutioun oder och doheem gemaach ginn.

Schmäerzbekämpfung duerch héich Dose vu Morphium kann zur Folleg hunn, datt dem leidende Mënsch säi Liewe verkierzt gëtt. Fir dem Mënsch säi Liewensenn ouni Péng oder schwéier Péng méiglech ze maachen, gëtt déi eventuell Verkierzung vun der Liewenszäit a Kaf geholl.

Bei der Euthanasie kritt de Mënsch eng Piqûre oder soss Medikamenter, déi zur Folleg hunn, datt e stierft. Den Doud ass déi direkt a gewënscht Folleg vun der Zouféierung vun de Medikamenter. Dat ass eng direkt Hëllef zu dem Doud.

Här President, esou wéi eng ganz Partie aner Deputéierten an och aner Acteuren hätt ech mer gewënscht, datt mer haut d'Gesetz iwwert d'Palliativfleeg gestëmmt hätten, dësem Gesetz seng Zäit ginn hätten, fir an all senge Komponenten a Kraaft ze trieden, an no enger Zäit evaluéiert hätten, wat gutt géif fonctionnéieren, wou Problemer géife bleiwen, wat fir eng Problemer et wieren, déi sech am alldeeglechen Ëmsetze vum Gesetz géife stellen. Ob déi finanziell Moyenen duerginn an ob se op där richteger Plaz ugewannt géife ginn, ob mer genügend formëiert Dokteren a Personal hätten, ob den Hospice géif fonctionnéieren, ob d'Familljen déi Hëllef, déi se bräichten, doheem während dem Stierwe vun dem Patient géife kréien an och duerno. An dann hätte mer gesinn, ob vill a wéi vill Fäll géife bleiwen, deenen opgrond vun der Palliativfleeg ongenügend gehollef kéint ginn, an dann, no deem Bilan, hätte mer gesinn, wat nach op legislativem Plang néideg gewiescht wier.

Une voix.- Très bien!

Mme Marie-Josée Jacobs, *Ministre de la Famille et de l'Intégration.*- Dës Démarche hätt ech besser fonnt, wéi haut iwwert déi zwee Projeten, eng Kéier iwwert d'Palliativfleeg an dann iwwert d'Euthanasie, mateneen ofzestëmmen.

Ech hu Respekt viru jiddferengem senger Meenung, besonnesch an dëser äusserst schwiereger Fro, wou et awer net nëmmen och iwwer eist eegent Liewensenn geet, mä och iwwert d'Liewensenn vun alle Biergerinnen a Bierger hei zu Lëtzebuerg. Well am Rapport vun 1999 steet, datt se unanime ware fir ze soen: Weder deen, dee fir d'Euthanasie ass, nach deen, dee fir d'Palliativfleeg a géint d'Euthanasie ass, keen ass méi e groussen Humanist, wéi deen aneren.

Et gëtt verschidden Approchen, fir d'Liewensenn virzegesinn.

Ech weess, datt d'Autrice an den Auteur vun der Proposition de loi aus hiren eegenen Erfahrungen an Iwwerzeegunge fir d'Euthanasie sinn, an engem gesetzleche Kader, an nëmme wann et de Wonsch vun där betraffener Persoun ass. Dës Meenung respektéieren ech selbstverständlech.

Ech wëll awer soen, datt ech eng aner Meenung doriwwer hunn, aus eegene berufflechen an och aus reliéisen Erfahrungen an Iwwerzeegungen.

Ech hunn och während laange Joren als Infirmière an als Infirmière-Anästhesistin geschafft, an dovu ganz laang Joren an der Reanimatioun. An ech muss soen, datt ech an all deene Joren net ee Patient fonnt hunn, dee mer gesot huet, hien hätt gär eng Piqûre gemaach oder soss Medikamenter, fir séier ze stierwen. Sécher gouf et Leit, déi gesot hunn: Wier et gutt eriwwer! Mä dat ass net fir mech eng Nofro no Euthanasie.

Mir goufen och als Infirmière an och ewell doheem geléiert, datt d'mënschlecht Liewen dat Héchst wär, wat et géif, an duerfir och all Schutz misst kréien. „Leben retten und erhalten; Schmerzen lindern", dat waren esou déi Ausdréck, déi mer bäibruecht kritt hunn an déi engem a Fleesch a Blutt iwwergaange sinn a bis haut do sinn.

Duerfir deelen ech och d'Meenung vum Statsrot, dee seet, ee Mënsch mat oder ouni seng Zoustëmmung doutzemaachen, la mise à mort délibérée, ass net vereinbar mat der Deontologie an dem Exercice vun der Medezin an der Majoritéit vun de Länner op der Welt.

De Conseil d'État seet virun, d'Medezinstudië gesinn net vir, eng Léier ze maachen, fir Mënschen ze eliminéieren. Déi, déi den Doud ginn, egal aus wéi engem Grond, sinn net ze rekrutéieren a Beruffer, déi ausgebilt gi fir ze heelen an ze fleegen. Domat ass fir mech och kloer, an dat ass och virgesinn an der Proposition de loi, datt keen Dokter an och soss kee Member aus de Gesondheetsberuffer ka forcéiert ginn, Euthanasie ze maachen, och wann d'Gesetz et erlaabt.

Ech weess, datt ech et net kënnt maachen an et och ni géif maachen. An ech stelle mer d'Fro, well ech 1970 zu Stroossbuerg an der Réanimation respiratoire geschafft hunn, an natierlech vill Patienten do waren, déi un de Beootmungsapparater waren, a Visiteure komm sinn an de Professer gefrot hunn: Firwat maacht Dir deen Apparat net aus? Dann huet de Professer gesot: Ma, da maacht Dir en aus! An dunn hunn d'Leit dorobber geäntwert: Ah, ma mir awer net! An dann huet de Professer gesot: A firwat ech dann?

Ech mengen, dat ass d'Fro, déi jiddferee sech och muss stellen: Wann ech eppes selwer net fäerdeg kréien, mudden ech dann engem aneren zou, et maachen ze mussen?

Niewent dësen Iwwerleeunge bleift fir mech och de Risiko, datt aner Liewe manner geschützt si wéi virdrun. Ech kréie ganz dacks gesot vu Fraen, déi erwaarden a bei deenen de Risiko besteet, datt e Kand op d'Welt géif komme mat engem Handicap, datt se gewalteg ënner Drock géife gesat ginn, fir dat Kand ofzedreiwen.

Ech fäerten den Drock op schwéier Fleegefäll, op eeler Leit, déi fir eis Gesellschaft op eemol eng Kéier riskéieren ze deier ze ginn. Ech weess och, datt dat net gewollt ass an der Proposition de loi Err/Huss. Ech kennen de Rapport aus der Belsch, an deem keng esou Fäll virkomm sinn. Ech weess awer aus Holland vu Leit, déi ech kennen, datt do, well och net genügend Palliativfleeg besteet, vill Spidolsbetter ofgebaut si ginn, also keng Méiglechkeet do ass, fir iwwer länger Zäit am Spidol ze bleiwen, e ganz groussen Drock do war, fir Euthanasie gemaach ze kréien.

Och do huet de Statsrot eis dorobber opmierksam gemaach, datt mer nach net iwwer all Mëttelen a Personal an der Palliativfleeg verfügen, an duerfir solle mer och net en neit Recht aféieren, mä den Accès garantéieren zu der Palliativfleeg. Dat ass fir mech eigentlech en drëtte Grond, fir haut nach net iwwert d'Euthanasie ze entscheeden.

Mir sinn och net déi Lescht an Europa, déi d'Euthanasie nach net agefouert hunn. Frankräich mat verschiddene parteipolitesche Konstellatiounen, grad wéi Däitschland och, huet bis haut d'Euthanasie net legaliséiert, a viru kuerzem huet en SPD-Politiker mer gesot, datt an Däitschland parteiiwwergräifend e Konsens géint d'Euthanasie géif bestoen.

Ech weess, an ech si mer däers och bewosst - esou wéi och de Minister Di Bartolomeo elo grad gesot huet -, vun dramatesche Fäll, deene mat Palliativfleeg net ganz oder net ka gehollef ginn. Mä ech fäerten awer, opgrond vun eenzelne Fäll ze légiféréieren.

Ech weess, datt dat keng Äntwert ass fir si. Mä hu mir soss ëmmer fir jiddfereen eng Äntwert? An dës Fäll sollten eis als Politiker, als Medeziner, als Chercheuren interpelléieren, fir fir déi Krankheete Medikamenter ze fannen, Hëllefsmëttelen ze entwéckelen an duerch eng mënschlech Prise en charge dëse Leit ze hëllefen.

E lescht Argument géint d'Legaliséierung vun der Euthanasie ass fir mech, datt all Gesetz e generelle Charakter huet, mä all Liewensenn a jiddfer Eenzelnem säin Doud esou perséinlech an eenzegaarteg ass, datt kee Gesetz drop passt.

Ech hu vill Leit kannt, déi ëmmer an hirem Liewe gesot hunn, si wéilten herno net e schwéiere Fleegefall ginn, a Patienten, déi schwéier krank waren an dacks vill Péng haten an awer net wollte stierwen. Wann ee gesond ass, dann denkt een aneschters, wéi wann ee krank ass. Et denkt een aneschters, wann ee krank ass, wéi wann ee weess, datt ee stierft.

Ech weess haut, datt ech keen Acharnement thérapeutique gemaach wëll kréien; ech wëll och Palliativfleeg a Schmäerzbekämpfung mat alle Konsequenzen, mä ech weess net, wat ech wëll, wa mäi Liewensenn kënnt. An ech weess och net, ob een, dee gesond ass, dat wierklech weess. Duerfir sinn dës Froen esou schwéier ze beäntwerten, besonnesch, wann ee se net nëmme fir sech selwer beäntwert.

Duerfir ass ouni Zweifel déi Gewëssensfro esou déif gräifend, déi sech fir lech, Dir Dammen an Dir Hären Deputéierten, stellt, an ech wënschen lech, datt Dir déi Entscheedung huelt, mat där Dir duerno kënnt liewen. Duerfir kann och an dësem Vote jiddfereen nëmmen no sengem Gewëssen an no senger Iwwerzeegung stëmmen, fräi vun allem Fraktiounszwang.

Wann 1999 ewell déi éischt Debatt an der Chamber iwwer Palliativfleeg an Euthanasie war, da well am Koalitiounsprogramm vun 1994 d'Aféierung vu Palliativfleeg virgesi war. Et goufen duerno déi aner Debatte gehalen, an elo si mer 14 Joer méi spéit a stëmmen haut iwwert dat Gesetz. 14 Joer awer och, wou vill geännert huet, wou mer geléiert hunn, datt net alles méiglech muss gemaach ginn, wat medezinesch, technesch zur Verfügung steet, fir d'Liewe mussen ze verlängeren. Ech denken u Reanimatioun bei Häerzstëllstand vun engem Kriibspatient a sengem Endstadium.

All concernéiert Leit - d'Medeziner, d'Juristen, d'Ethiker a souguer Vertrieder vun deene verschiddene Reliounen - si sech eens, datt d'Schmäerzbekämpfung an der Palliativfleeg d'Liewe ka verkierzen an datt deen Effekt vun der schmäerzfräier oder erträglecher Péng dës eventuell Liewensverkierzung berechtegt. Mir wëssen och, datt, wann d'Palliativfleeg bal ëmmer d'Liewensenn ouni Schmäerz a physesch Leide ka sécheren, eenzel Fäll ganz schwéier bleiwe fir déi Betraffen.

An deene leschte Joren ass den Doud duerch d'Palliativbewegung aus dem Tabu erauskomm. Am Rapport vun 1999 steet nach, datt mer den Doud institutionaliséiert hätten doduerch, datt bal jiddfereen am Spidol oder am Alters- oder Fleegeheem géif stierwen. Obwuel mir all wëssen, datt jiddferee muss stierwen, gouf probéiert, den Doud ze verdrängen. Den Doud huet net an eis Liewesplanung gepasst. An eng Welt, wou nëmmen Erfolleg, Schéinheet a Jugend gefrot war, do war keng Plaz fir den Doud.

Huet net grad dës Opfaassung eis Begéinung mam Doud, déi jiddferee vun eis muss maachen, vu léiwe Mënschen, vill méi schwéier gemaach? Ech wëll och heibäi erënneren, datt och Kanner a Jugendlecher, déi aneschters trauere wéi déi Erwuessen, Hëllef musse kréien, wann hire Papp, hir Mamm, e Brudder oder eng Schwëster stierft, an datt déi Hëllef och an engem Service vun Omega 90 ugebuede gëtt.

Niewent der Angscht virum Doud selwer an deem, wat nom Doud kënnt, ass et sécher och d'Angscht virun de Schmäerzen, déi mer hu bei eisem Liewensenn. An déi Angscht kënne mer duerch eng gutt Palliativfleeg ofbauen. Net nëmmen d'Péng, mä aner Symptomer wéi Erbriechen, keen Otem kréien, schlecht sinn, ginn effikass behandelt. Mä och psychologesch, sozial a spirituell Froen a Problemer gi behandelt.

Et geet ëm déi lescht Liewensqualitéit fir de Patient a seng Familljen. D'Palliativfleeg steet zum Liewen a gesäit am Doud en normale Prozess. Et geet drëm, dem Patient säi Confort a säi séilescht a geeschtegt Guttgoen ze erhalen. Mir gesinn de Mënsch a senger Ganzheet an net nëmmen een Deel, dee krank ass. D'Dignitéit vum Mënsch muss bis zum Schluss erhale bleiwen.

D'Famillje muss mat begleet ginn, well fir si stelle sech Froe wéi, wéi d'Liewe virugeet, wann de Papp oder d'Mamm, de Mann oder d'Fra, d'Kand, de Frënd gestuerwe sinn; d'Trauer an de Verloscht, mä och Existenzängscht stelle sech an, an duerfir hält och d'Palliativfleeg net op mam Doud, mä begleet d'Familljen doriwwer eraus.

Vläicht huet deen een oder anere sech gefrot: Firwat schwätzt dann elo d'Familljeministesch zu deem doten Thema? Mä ganz einfach, well d'Palliativbewegung an domat d'Aféierung vun der Palliativfleeg zu Lëtzebuerg finanziell a moralesch ënnerstëtzt gouf vun Ufank u vum Familljeministère.

Et war de Fernand Boden, dee virun ongefëier 17 Joer erkannt huet, wéi wichteg fir déi krank a stierwend Leit, mä och fir hir Familljen d'Palliativfleeg wier. An et war de Familljeminister, deen zu Esch am Spidol gehollef huet finanzéieren, fir datt och do déi Statioun, iwwert déi de Mëtteg ewell esou vill hei geschwat ginn ass, iwwerhaapt konnt ageriicht ginn.

Omega 90 ass gegrënnt ginn duerch d'Amiperas, d'Caritas an d'Croix-Rouge, an an deene Joren duerno ass d'Fondatioun contre le cancer, d'Fondatioun Hëllef doheem an d'A.S.B.L. Doheem versuergt derbäikomm. Et war de Grondstee fir verschidden Aktivitéiten am Beräich vun der Palliativfleeg.

Omega huet bis haut eng Konventioun mam Familljeministère, an ech wëll alle Verantwortlechen aus dem Verwaltungsrot, dem Direkter an alle professionelle Mataarbechterinnen a Mataarbechter an och deene ville Bénévolen Unerkennung, Respekt a Merci soen. Fir si all sollen de Bernard Thill an de Michel Keilen hei perséinlech ervirgestrach

ginn. Si hu Pionéieraarbecht gemaach, déi schwéier war an déi besonnesch schwéier ass an esou engem delikate Beräich, wéi deem vum Doud a vum Stierwen.

D'Palliativfleeg huet am Laf vun der Zäit hire Wee an d'Spideeler, mä och zum Deel an d'Alters- an d'Fleegeheemer fonnt. Hei muss mat aller Konsequenz d'selwecht wéi och an de Behënnertefoyeren d'Palliativfleeg fir all eeler a behënnert Mënschen, wann dat hire Wonsch ass, méiglech sinn.

Ech denke besonnesch och un demenzkrank Leit, iwwert déi viru Joren an Éisträich eng Etüd gemaach gouf a festgestallt gouf, datt Leit, déi Alzheimer haten oder aner Demenzkrankheeten, am Fall, wou se mat enger Hëftfraktur dolouchen, nëmmen en Drëttel vum Morphium kritt hunn, déi en anere Patient kritt huet. Net well déi Leit manner wéi haten, mä well se sech net méi oder net méi esou gutt konnten ausdrécken.

Verschidden Haiser maachen hei zu Lëtzebuerg eng ausgezeechent Aarbecht an dëser Richtung. Ech denken zum Beispill un den Hospice civil vun der Stad Lëtzebuerg, mä och un nei Servicer fir Stierwend, zum Beispill Pontalize zu Ettelbréck oder och den Alzheimercentre zu Ierpeldeng. An dësen zwee Haiser, mä och an aneren, sinn Oasen amgaang ze entstoen no engem Schwäizer Modell. Et ass e grousse Raum, wou méi Patiente beienee sinn, déi permanent vu Personal betreit ginn. An der Oas ass eng ganz friddlech Atmosphär, keng Hektik a keen nervöse Betrib. Hei kënnen déi eeler Leit roueg an ouni Péng stierwen. Hir Famill kann zu all Zäit bei si kommen.

Mat engem däitsche Spezialistebüro evaluéiere mer d'Resultater vun dëse spezielen Unitéiten, an dat och op Wonsch vun deenen zwee Haiser. Mat Omega 90 huet och de Familljeministère eng Bautekonventioun ënnerschriwwen, fir zu Hamm um Terrain vum Hospice civil vun der Stad Lëtzebuerg, deen den Terrain zur Verfügung gestallt huet, en Hospiz ze bauen. Ech wéilt och Merci soe fir dëse kostbaren Terrain.

Ech traue mech och elo, fir dat Haus „Hospiz" ze nennen, well de Buergermeeschter Paul Helminger bei der Grondsteeleeung dësen Ausdrock gebraucht huet. Virdrun hu mer ëmmer vun engem „Centre d'accueil pour personnes en fin de vie" geschwat. Et war éischtens net liicht, dee Centre iwwerhaapt emol hei ze kréien, an zweetens en och nach „Hospiz" ze nennen, well dat wier de Lëtzebuerger net zouzetrauen.

D'Haus ass amgaang gebaut ze ginn. Mir rechnen, datt et 2009 am Laf vum Joer seng Dieren opmécht. Hei sti Better zur Verfügung fir Leit, déi un hiert Liewensenn ukomm sinn an déi net méi an engem Spidol brauchen oder wëlle sinn, déi vläicht net ëmmer ganz kënnen doheem bleiwen, well se eleng sinn - an där Leit gëtt et jo ëmmer méi -, well d'Familljen net méi déi ganz Zäit doheem ass oder zäitweis iwwerfuerdert ass. De stierwende Mënsch kënnt fir kuerz oder méi laang Zäit dohinner.

An dësem Haus ass eng pluridisziplinär Equipe vu Personal, déi extra fir dës Aufgab formëiert gouf. D'Famill an d'Frënn kënne 24 Stonnen op 24 Stonne kommen oder bleiwen, well et sinn och Zëmmere fir si virgesinn. Et ass méiglech do ze kachen, souwuel am Dag wéi an der Nuecht. Hei ass net méi déi medezinesch Betreiung un éischter Plaz, mä d'Solidaritéit an d'Affektioun fir dee stierwende Mënsch, deen hei Serenitéit fënnt, fir seng lescht Etapp vum Liewen an Dignitéit a Fridden ze beschléissen. D'Atmosphär vu Rou, Frëndlechkeet, Fridden a souguer Freed wäerten dësem Haus, esou wéi et och am Ausland de Fall ass, säi Succès garantéieren.

De Klaus Jensen, den Oberbuergermeeschter vun Tréier, sot mer, wéi an den 90er Jore vill Kliniksbetter ofgebaut goufen, hätten all Klinikträger a Gemenge gefrot, fir esou eng Statioun bei sech ze kréien. Tréier hat een Hospiz mat aacht Better. Duerfir war den Här Jensen ëmsou méi erstaunt, datt et hei zu Lëtzebuerg net selbstverständlech war, datt mer esou eng Institutioun ewell laang hätten; wou een och gesäit, datt wann et net wäit ewech ass - d'Distanzen -, awer ganz aner Meenunge bestinn.

Mir haten och als Familljeministère bis elo mat engem ambulante Service eng Konventioun, fir d'Prise en charge vu Palliativfleeg doheem méiglech ze maachen. D'Ambulanzservicer aus de Spideeler, zum Beispill elo de Saint-Louis vun Ettelbréck, an d'Servicer vun der ambulanter Fleeg erlaben, datt ëmmer méi Leit kënnen doheem stierwen. Hiren Asaz an hir fachlech a mënschlech Kompetenze maachen dat méiglech fir dee stierwende Mënsch a seng Familljen.

E puer Deeg iert d'Marcelle Lentz, déi fréier Deputéiert, gestuerwen ass, hat si mech geruff a gesot, ech soll lech soen, wéi gutt a wichteg d'Palliativfleeg an d'Servicer wiere fir kënnen doheem ze bleiwen. D'Marcelle war ganz kloer. Hatt sot, hatt hätt kee Wéi, et géif gutt Otem kréien an et wier frou, fir nach um Liewen ze sinn. D'Marcelle huet mat grousser Geloossenheet iwwer säin Doud geschwat, op deen hatt selwer, mä och soss alles gutt preparéiert war. D'Marcelle sot: Ech hat ewell meng Gebuert verpasst, ech wëll net och nach mäin Doud verpassen. D'Marcelle wollt eis mat op de Wee ginn, datt déi lescht Momenter vum Liewen äusserst kostbar sinn an et schéin ass, si ze deele mat sengem Mann, mat senger Famill a senge Frënn.

Fir mech war dës Begéinung eng ganz wichteg Erfahrung, vun Trauer jo, well ech wousst, datt ech d'Marcelle net méi géif erëmgesinn, mä och vun dankbarer Freed e Mënsch ze gesinn, deen ouni Angscht a mat aller mënschlecher Dignitéit op säin Doud gewaart huet. Ech hoffen, datt ech lech konnt vermëttelen, wat d'Marcelle lech eigentlech wollt soen.

Fir gutt Palliativfleeg ze maachen, brauch een eng gutt Formatioun. Et ass des Öfteren hei gesot ginn. Omega 90 souwuel wéi d'AMMD maachen dat säit Joren; Formatiounen op verschiddenen Niveauen a fir déi verschidde Beruffsgruppen. Si sinn och prett, fir dat unzebidden, wat gebraucht gëtt.

D'Uni Lëtzebuerg hat déi Formatioune vun Omega 90 evaluéiert a se als ganz positiv bewäert. Et gëtt lwwerleeungen, fir ee Master an der Palliativmedezin op der Uni anzeféieren. Dat ass awer natierlech nëmme méiglech, wa mer dat an der Groussregioun kënne maachen, d'selwecht och wéi d'Formation continue an dësem Beräich.

Wichteg ass, datt méiglechst vill Leit Palliativformatioune maachen. E gutt Beispill huet d'interkommunaalt Altersheem vu Clierf ginn, wou vun der Direktioun iwwert d'Administratioun, d'Hauspersonal an d'Fleegepersonal - jiddfereen - eng Formatioun a Palliativfleeg gemaach huet. Domat gëtt d'Kultur vun der Palliativfleeg vu jiddferengem gedroen.

Här President, doduerch, datt dem Wëlle vum Mënsch u sengem Liewensenn mat der Directive anticipée, mat all deene Mëttelen, déi zur Verfügung gestallt ginn, besser Rechnung gedroe gëtt, denken ech, datt och e weidere Wee gemaach gëtt, fir et de Leit ze erméiglechen, deen Doud oder dat Liewensenn ze kréien, wat se sech éischter wënschen. Meng Kolleegen a vill vun de Virriedner sinn dorobber agaangen, duerfir wëll ech doriwwer näischt méi soen.

De Congé d'accompagnement, also en onbezuelte Congé, war an der leschter Regierung duerch de Familljeministère erabruecht ginn. De Conseil d'État hat dorobber eng Opposition formelle gemaach, mam Argument, et wier ongerecht, well deen ee sech dann dee Congé kënnt leeschten an deen aneren net. Duerfir féiert dës Regierung e Congé d'accompagnement vu maximal fënnef Deeg, dee bezuelt gëtt, an. Ech mengen, et wier e gudde Start. Ob en dann herno ausgebaut gëtt, dat ass eng aner Fro.

Ech wëll zum Schluss kommen, Här President, an e Wuert soen iwwert déi Bénévol, déi an de Spideeler, an den Alters-, an de Fleegeheemer an an de Famillje sinn. Hir Zuel gëtt bestänneg méi grouss. Si sinn e wichtegt Bindeglied tëschent dem Kranken a senger Famill an der Equipe. Si sinn net un d'Zäit gebonnen. Si riichte sech no deem Kranken oder der Kranker.

(Interruptions et coups de cloche de la Présidence)

M. le Président.- Lauschtert emol! D'Mikroe vum Riednerpult fonctionnéieren net gutt, duerfir géif ech bieden, fir dass och déi douewen eppes kënnen héiere vun deem, wat d'Madame Jacobs seet, ëm e wéineg Disziplin!

Mme Marie-Josée Jacobs, *Ministre de la Famille et de l'Intégration.*- Tëschent deene Fräiwëllegen an de Kranken entstinn dacks ganz intensiv Relatiounen, déi Plaz maache fir Gespréicher, déi engem ganz dacks eng Laascht aus sengem Liewe kënnen ofhuelen. Gesten, wéi engem d'Hand ze halen, do ze sinn. Hir Formatioun, hiert Engagement zesumme mat déiwem Respekt virun deem kranken a stierwende Mënsch si fir eis Gesellschaft vun onschätzbarem Wäert.

Aus ville Gespréicher weess ech, datt si soen, datt si méi géife kréien, wéi dat, wat si géife ginn. Ech wëll hinnen an all deenen, déi sech an der Palliativmedezin a -fleeg asetzen, mäin déiwe Respekt a Merci soen. Den Doud bleift ëmmer en Abschied vun engem Mënsch, deen ee gären hat an en deet ëmmer wéi, mä et ass méi einfach ze verkraaften, wann een dee léiwe Mënsch am Stierwe konnt begleeden a bei him oder hir sinn. Ech denken, datt mer dat mat dësem Gesetz besser kënne maachen.

Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci, Madame Jacobs.

Dir Dammen an Dir Hären, mir kommen dann zum Vote. Den honorabelen Här Jaerling huet gemengt, déi Motioun, déi hien déposéiert huet, misst elo zum Vote kommen. Ech wëll dozou zwou Remarquë maachen: Éischtens ass déi dote Motioun de Moment nach net recevabel, do musse mer emol genuch Ënnerschréften hunn; an zweetens betrëfft déi Motioun éischter d'Proposition de loi, déi mer elo am Uschloss diskutéiere wäerten. Esou dass ech géif proposéieren, dass mer herno dorobber zréckkommen, wann da genuch Ënnerschréften drop sinn.

Mir stëmmen elo iwwert de Projet de loi of.

Vote sur l'ensemble du projet de loi et dispense du second vote constitutionnel

De Projet de loi 5584 ass mat 60 Jo-Stëmmen ugeholl.

Ont voté oui: Mmes Sylvie Andrich-Duval, Nancy Arendt, M. Lucien Clement, Mmes Christine Doerner, Marie-Josée Frank, Marie-Thérèse Gantenbein-Koullen, MM. Marcel Glesener, Norbert Haupert, Mme Françoise Hetto-Gaasch, MM. Ali Kaes, Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Patrick Santer, Marcel Sauber, Jean-Paul Schaaf, Marco Schank, Marc Spautz, Mme Martine Stein-Mergen, MM. Fred Sunnen, Lucien Thiel, Lucien Weiler et Michel Wolter;

MM. Marc Angel, Alex Bodry, John Castegnaro, Mme Claudia Dall'Agnol, M. Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Jean-Pierre Klein, Mme Lydia Mutsch, MM. Roger Negri, Jos Scheuer, Romain Schneider, Roland Schreiner et Mme Vera Spautz;

MM. Eugène Berger, Xavier Bettel, Mme Anne Brasseur, M. Fernand Etgen, Mme Colette Flesch, MM. Charles Goerens, Paul Helminger, Alexandre Krieps, Claude Meisch et Carlo Wagner;

MM. Claude Adam, François Bausch, Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter;

MM. Gast Gibéryen, Jacques-Yves Henckes, Jean-Pierre Koepp (par M. Gast Gibéryen) et Robert Mehlen;

M. Aly Jaerling.

Gëtt d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote constitutionnel?

(Assentiment)

Dann ass et esou décidéiert.

Dir Dammen an Dir Hären, mir kommen elo zur Diskussioun vun der Proposition de loi 4909 iwwert déi aktiv Stierfhëllef. Et si bis elo ageschriwwen: déi Damme Stein, Frank a Flesch, den Här Wagner, den Här Bodry, den Här Angel, den Här Huss an den Här Mehlen.

(Brouhaha)

Une voix.- An den Här Jaerling och.

M. le Président.- D'Wuert huet elo fir d'éischt déi honorabel Madame Lydie Err, Auteuse-rapporteuse vun der Proposition de loi. Duerno huet den Här Huss d'Wuert. Madame Err, wann ech gelift.

4. 4909 - Proposition de loi sur le droit de mourir en dignité

Rapport de la Commission de la Santé et de la Sécurité sociale

Mme Lydie Err *(LSAP), auteuse-rapporteuse.*- Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, Här President, ech ginn dovunner aus, dass Dir mat eis alleguerten esou generéis an der Zäit sidd, wéi Der mat der Familljeministesch waart, an dass mer alleguerte kënnen duebel esou laang schwätzen, wéi dat, wat virgesinn ass.

M. le Président.- Madame Err, d'Presidentekonferenz hat arrêtéiert, dass hei jiddferee kann esou laang schwätzen, wéi e wëllt.

Mme Lydie Err *(LSAP), auteuse-rapporteuse.*- Et ass ëmmer gutt ze wëssen, wann et fir jiddferee gëllt.

Ech wollt fir d'éischt emol, fir unzefänken, menger Satisfaktioun Ausdrock ginn, dass deen Text iwwert d'Palliativmedezin unanime ugeholl ginn ass. Ech mengen, dass dat och am Sënn ass vum Jean Huss a vu mir selwer, déi ëmmer gesot hunn, dass d'Palliativmedezin an d'Stierfhëllef komplementar sinn a sech net opposéieren. Mir sinn duerfir frou, well et ass zweifelsohne esou, dass dat e Fortschrëtt duerstellt par rapport zur Situatioun wéi mer se haut hunn, och dann, wa se eiser Meenung no net esou wäit geet, wéi mir et fir eis gären hätten.

Ech wëll duerfir ganz kuerz virstellen, wat an eisem Text steet an an der Introduktioun soen, dass eisen Text iwwert d'Stierfhëllef sech jo ganz kloer distinguéiert vun deem virdrun, deen, wéi d'Rapporterin et gesot huet, iwwert d'Stierfbegleedung gaangen ass. Mä eis Stierfhëllefpropositioun ass kee Fräibréif fir een ëmzebréngen, keng „licence to kill", wéi dat provokativ emol formuléiert ginn ass. Et ass keen Text fir d'Krankekeesen ze entlaaschten an et ass keen Text fir éischter un eng Ierfschaft erunzekommen, wéi ouni Stierfhëllef.

Plusieurs voix.- Très bien!

Une voix.- Oh!

Mme Lydie Err *(LSAP), auteuse-rapporteuse.*- D'Verkierzung vum Stierwen ass den Zweck vun eiser Proposition de loi, d'Verkierzung vun der Agonie, vum Kampf géint den Doud, souzesoen.

Wann een deenen Etüden aus verschiddene Länner, déi déi Législatioune scho méi laang hunn, ka gleewen, da féiert an deene Länner d'Stierfhëllefgesetz dozou, dass d'Liewen an der Regel nëmmen ëm Deeg verkierzt gëtt, wann net ëm Stonnen. Et geet also ganz kuerz net emol am Prinzip ëm eng Verkierzung vum Liewen, mä ëm eng Verkierzung vum Stierwenskampf, vun der Agonie, souzesoen.

Kengesfalls a generell generaliséiert eis Proposition de loi d'Stroffräiheet fir Dokteren, mä nëmmen d'Stroffräiheet fir Dokteren ënner gewëssene Konditiounen. An deem Zesummenhang wëll ech der Madame Ministesch eng Remarque maachen: Et ass e Fortschrëtt, wann ee behaapt, dass nëmmen Doktere solle kënne Stierfhëllef leeschten, well si d'Experten an där Matière sinn.

Ech wëll lech drop hiweisen, dass an der Schwäiz beispillsweis all Mënsch kann deen Text benotzen, fir Stierfhëllef ze leeschten, an dass dat natierlech keng Garantie gëtt fir déi Patienten, déi wëlle gehollef kréien, schmäerzlos hirem Wonschdoud entgéintzeféieren. Duerfir ass et normal, dass nëmmen Doktere kënne vun der Stroffräiheet profitéieren, well den Zweck vun der Stierfhëllef, wéi mir se gesinn, ass jo deen, fir net d'Leit egal wéi stierwen ze loossen, déi stierwe wëllen, mä de Leit ze hëllefen ze stierwen ouni Schmäerzen, op hiren eegene Wonsch hin, a vu Fachleit begleet, an déi sinn nun eemol d'Dokteren eleng.

Ech denken, dass et och wichteg ass ze soen an an deemselwechte Kontext der Madame Ministesch ze äntwerten, dass, wann d'SPD an Däitschland seet, mir wëlle keng Euthanasie, dat absolut näischt ausseet, well an Däitschland gëtt et, wéi Der alleguerte vläicht wësst, souwisou schonn „Beihilfe zum Freitod". An déi Leit, déi sech nach vläicht un déi Dokter-Hackethal-Affären erënneren, déi wëssen, dass an Däitschland probéiert gëtt, iwwert d'Bäihëllef zum Selbstmord am Fong aktiv Euthanasie ze maachen, ënner engem falsche Label.

Dat ass eppes, wat mir zu Lëtzebuerg - de Jean Huss an ech jiddefalls - net wëllen. Mir hätte gäre Kloertext, e kloere Kader, Kontroll an Transparenz.

Kengesfalls wëlle mir och hunn, dass d'Patienten de Wëllen opgedrängt kréien, deen de Moment an engem Gesetz eleng steet, oder opgedrängt kréien, wat de Moment am Code de déontologie vun den Doktere steet. Wou elo drasteet, dass et verbueden ass fir en Dokter, de Patienten ze hëllefen ze stierwen.

Mir hätte gären, dass an engem Land wéi Lëtzebuerg, wat eng Demokratie ass, e Gesetz dat erëmgëtt, wat d'pluralistesch Gesellschaft mengt, an et jiddferengem soll erlaben, no senge Virstellungen aus dem Liewen ze goen. Dat setzt viraus, dass Mee-